

Kurikulum ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja u skandinavskim zemljama

Batur, Iva

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:535154>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-28**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

Sveučilište u Zadru

Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja - Odsjek za predškolski odgoj
Diplomski sveučilišni studij Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Iva Batur

**Kurikulum ranog i predškolskog odgoja i
obrazovanja u skandinavskim zemljama**

Diplomski rad

Zadar, 2022.

Sveučilište u Zadru

Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja - Odsjek za predškolski odgoj
Diplomski sveučilišni studij Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Kurikulum ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja u skandinavskim
zemljama

Diplomski rad

Student/ica:

Iva Batur

Mentor/ica:

doc.dr.sc. Violeta Valjan Vukić

Zadar, 2022.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Iva Batur**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Kurikulum ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja u skandinavskim zemljama** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 30. listopada 2022.

SAŽETAK

Naslov: Kurikulum ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja u skandinavskim zemljama

Skandinavske zemlje imaju visokokvalitetan odgojno-obrazovni sustav prema kojem su poznate. Ulažu mnogo u kvalitetu života, odgoja i obrazovanja, a samim time i na obrazovanje odgojno-obrazovnih djelatnika. Uključenost djece u sustav odgoja i obrazovanja nam govori o tome koliko kontinuirano napreduje sustav, te na kakve načine pomažu roditeljima/skrbnicima da bi njihova djeca bila integrirana u odgojno-obrazovni sustav. Kurikulumi se temelje na holističnom pristupu djeci i njihovim potrebama u kojem skrb, razvoj i učenje čine cjelinu. Holistički pristup također podrazumijeva ravnopravnost, demokraciju i autonomiju. Takav pristup promiče jednakost među djecom i sprječava njihovu socijalnu isključenost.

Cilj ovog rada je dati cjelovit prikaz kurikuluma ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja Danske, Švedske i Finske. Osim samog prikaza kurikuluma, cilj je dati cjelovitu sliku rada predškolskih ustanova, njihovih temeljnih vrijednosti, načela, misije i vizije.

Ključne riječi: skandinavske zemlje, kurikulumi, odgoj i obrazovanje, holistički pristup

ABSTRACT

Title: Curriculum of early and preschool education in Scandinavian countries

Scandinavian countries have a high-quality education system for which they are known. They invest a lot in the quality of life, upbringing and education, and thus also in the education of educational workers. The involvement of children in the education system tells us how continuously the system is progressing, and in what ways they help parents/guardians to integrate their children into the education system. Curricula are based on a holistic approach to children and their needs in which care, development and learning form a whole. A holistic approach also implies equality, democracy and autonomy. Such an approach promotes equality among children and prevents their social exclusion.

The aim of this work is to provide a complete overview of the curriculum of early childhood education and care in Denmark, Sweden and Finland. In addition to the presentation of the curriculum itself, the goal is to give a complete picture of the work of preschool institutions, their fundamental values, principles, mission and vision.

Keywords: Scandinavian countries, curricula, education, holistic approach

Sadržaj

1. UVOD	1
2. KONCEPT PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA U SKANDINAVSKIM ZEMLJAMA	2
2.1. Skandinavska tradicija u pogledu ranog obrazovanja i skrbi	2
2.2. Obrazovanje i skrb u ranom djetinjstvu u skandinavskim zemljama	5
2.3. Skandinavski sustavi skrbi o djeci	6
3. KURIKULUM RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA U DANSKOJ	12
3.1. Okvir ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja	13
3.2. Kontekst kurikulumu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja u Danskoj	16
3.3. Šest kurikularnih tema	20
3.3.1. Sveobuhvatan osobni razvoj	20
3.3.2. Socijalni razvoj	20
3.3.3. Komunikacija i jezik	21
3.3.4. Tijelo, osjetila i pokreti	22
3.3.5. Priroda, život na otvorenom i prirodni fenomeni	22
3.3.6. Kultura, estetika i zajednica	23
4. KURIKULUM RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA U ŠVEDSKOJ	24
4.1. Holistički pristup	24
4.2. Temeljne vrijednosti	24
4.3. Norme i vrijednosti	25
4.4. Razumijevanje i suosjećanje prema drugima	25
4.5. Objektivnost	26
4.6. Ekvivalentno obrazovanje	26
4.7. Igra je temelj razvoja, učenja i dobrobiti	27
4.8. Njega, razvoj i učenje	27
4.9. Odgojno-obrazovna ustanova i obiteljsko okruženje	28
4.10. Sudjelovanje i utjecaj na dijete	28
4.11. Prijelaz u školu i suradnja	28
4.12. Praćenje, evaluacija i razvoj	29
4.13. Odgovornost odgojitelja	29
4.14. Odgovornost ravnatelja	30
5. KURIKULUM RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA U FINSKOJ	30

5.1. Nacionalni temeljni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje u Finskoj	30
5.2. Misija i opći ciljevi odgoja i skrbi u ranom djetinjstvu	31
5.3. Obveze koje usmjeravaju organizaciju odgoja i obrazovanja	31
5.4. Temeljne vrijednosti	32
5.5. Koncept učenja	34
5.6. Područja učenja	34
5.6.1 Bogati svijet jezika	35
5.6.2. Različiti oblici izražavanja	36
5.6.3. Ja i naša zajednica	37
5.6.4. Istraživanje i interakcija s mojim okruženjem	37
5.6.5. Rastem, krećem se i razvijam se	38
5.7. Operativna kultura odgoja i skrbi u ranom djetinjstvu	39
5.7.1. Razvoj operativne kulture i načela kojima se ona vodi	40
5.8. Suradnja s roditeljima/skrbnicima u ranom i predškolskog odgoju i obrazovanju	42
5.9. Planiranje i provođenje pedagoških aktivnosti u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju	43
5.9.1. Okvir za pedagoške aktivnosti	43
5.9.2. Pedagoška dokumentacija	43
5.10. Posebne perspektive jezika i kulture	44
5.11. Podrška razvoju i učenju djeteta	45
5.11.1. Načela koja vode pružanje podrške	45
5.11.2. Suradnja s djetetom, roditeljem/skrbnikom i drugim stručnjacima tijekom podrške	45
5.11.3. Potpora u odgoju i obrazovanju u ranom djetinjstvu	46
5.11.4. Individualni plan pružanja potpore obrazovanja i skrbi za rano djetinjstvo	46
5.12. Obrazovanje i skrb u ranom djetinjstvu temeljeni na alternativnoj pedagogiji ili određenom svjetonazoru	47
5.13. Evaluacija i razvoj djelovanja u ranom odgoju i njezi	48
6. ZAKLJUČAK	49
7. LITERATURA	50

1.UVOD

„Danska filozofija roditeljstva i način odgoja djece imaju uistinu dojmjljive rezultate, a to su otporna, emocionalno sigurna, sretna djeca koja odrastaju u otporne, emocionalno sigurne, sretno odrasle ljude koji zatim taj iznimno učinkovit način roditeljstva primjenjuju na vlastitoj djeci. Baština se prenosi na sljedeće naraštaje, čime nastaje društvo koje se više od četrdeset godina uzastopce nalazi na vrhovima ljestvica najsretnijih zemalja svijeta“.¹ Uz Dansku, ostatak skandinavskih zemalja vode se po istim ili sličnim načelima u pitanju odgoja djece i obrazovanja djece. Iskustva iz ranog djetinjstva utječu na naš kasniji, odrasli život. Prve godine života su temelj ljudskog tjelesnog, emocionalnog i socijalnog razvoja. Unutar opisanih kurikulumata Danske, Švedske i Finske sagledat ćemo kojim temeljnim načelima se vode skandinavske zemlje, te kako funkcionira ustanova za rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Ono od čega skandinavske zemlje polaze i na što stavljaju naglasak prvenstveno je demokracija, jednakost i ravnopravnost u odgojno-obrazovnoj ustanovi. „Danska ima dugu povijesnu, kulturnu i odgojnu tradiciju koja njezine stanovnike čini drugačijima od drugih naroda. Kao i ostale skandinavske zemlje, Danska priznaje UN-ovu Konvenciju o pravima djeteta ne fokusirajući se samo na zadovoljenje osnovnih djetetovih potreba poput krova nad glavom, udobnosti i osjećaja sigurnosti, nego i na pridavanje važnosti poštovanju djeteta kao pojedinca, do čega skandinavske škole i vrtići iznimno drže“.² Misija koju ustanova ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja želi promicati jest holistički rast, odnosno sveobuhvatni osobni razvoj svakog pojedinca. Svakog pojedinca se treba gledati kao individuu koja ima svoje potrebe i svoje interese. Naime, vrlo je bitno djetetu dati osjećaj sigurnosti i osjećaja zajednice u kojoj borave. Igra je temelj razvoja, učenja i dobrobiti i na to se gleda kao ključan oblik učenja. Ono po čemu se skandinavske zemlje najviše razlikuju od ostalih europskih država jest pridavanje velike važnosti prirodnom okruženju, boravkom na zraku i održivom razvoju.

¹ Sandahl, Iben Dissing. (2019). Danski odgoj djece. Egmont.

² Alexander, J.J. i Sandahl, I.D. (2017). Igra na danski način. Egmont.

2. KONCEPT PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA U SKANDINAVSKIM ZEMLJAMA

2.1. Skandinavska tradicija u pogledu ranog obrazovanja i skrbi

Skandinavske zemlje poznate su po svojoj tradiciji i kulturi ranog obrazovanja i skrbi koja se razlikuje od drugih zemalja. Ali kako, ako uopće, ta tradicija i kultura utječu na vrednovanje i procjenu, i općenito na temeljno razumijevanje 'kvalitete'? Na primjer, nijedna nordijska zemlja nije odlučila sudjelovati u nedavnoj OECD-ovoj Međunarodnoj studiji o ranom učenju i dobrobiti djece (IELS), međunarodnoj standardiziranoj procjeni petogodišnjaka u nizu 'domena' učenja (ponekad kritički nazvanih 'Predškolsko obrazovanje' PISA').

Umjesto da pokušava 'mjeriti' ili 'testirati' djecu u odnosu na unaprijed određene ishode, nordijska tradicija nastoji se više holistički usredotočiti na kvalitetu obrazovanja i skrbi koja se pruža. Takvi pristupi naglašavaju ulogu i odgovornost cjelokupnog okruženja ranog djetinjstva, a ne pojedinca. Reikerås naglašava da postoji velika želja za evaluacijom kvalitete obrazovanja i skrbi u ranom djetinjstvu, ali da to ne bi trebale biti ocjene rangiranja. Urban dodaje da je, kako bi se obuhvatila složenost obrazovanja i skrbi u ranom djetinjstvu, te priznale njegove vrijednosti i prakse, potreban pristup evaluaciji „cjelovitog sustava“.

Ranom obrazovanju i skrbi posvećuje se velika pozornost u posljednja dva desetljeća. I istraživanja i javno mnijenje podupiru da su prve godine života važne. Postoji široki konsenzus da su naše prve godine života vrlo važne i, ne manje važno, vrlo formativne. To je razdoblje koje zahtijeva našu zajedničku pozornost koju moramo shvatiti vrlo ozbiljno.³

Nordijske zemlje kontinuirano postižu visoke rezultate u mjerama načina života, kvalitete života i ishoda za djecu. S ukupnom populacijom od preko 26 milijuna ljudi, često se provodi inovativna politika koja se bavi malom, ali raširenom populacijom. Više od 200 godina, zemlje održavaju međusobni mir i imaju značajnu suradnju preko državnih granica. Velik dio toga ima veze sa specifičnom kulturom i politikom nordijskih zemalja.

Na primjer, imaju jasne i dobro utvrđene političke namjere za obitelj, djecu i predškolski odgoj u smislu društvenih reformi, stabilnog financiranja, zakona, kurikuluma,

³ <https://www.dcu.ie/instituteofeducation/news/2020/dec/exploring-nordic-approaches-early-childhood-education-and-care>

smjernica i obrazovanja odgojitelja na akademskoj razini. Zemlje diljem svijeta počinju prepoznavati važnost razumijevanja veza između podrške obiteljima i maloj djeci i često su zainteresirane za skandinavsku perspektivu za ova pitanja. Nadalje, vidi se rastući interes za kurikulume osnovnog obrazovanja u nordijskim zemljama, kako bi se zadovoljile potrebe i novi zahtjevi današnje djece i obitelji, kako bi se omogućile pozitivne životne putanje. Dakle, postoji potreba da akademska zajednica, kao i opća zajednica, podijeli skandinavsku perspektivu u drugim zemljama Europe i svijeta.⁴

Nacionalne politike i povijesni korijeni obrazovanja u ranom djetinjstvu (ECE) razlikuju se od društva do društva. U nordijskim zemljama politike obrazovanja i skrbi u ranom djetinjstvu (ECEC) izgrađene su u kontekstu socijalne države. Kao takve, one su usko povezane s drugim područjima socijalne politike kao što su socijalna politika, obiteljska politika i obrazovna politika, osim toga očita je bliska povezanost s politikom rada. 'Skandinavski model' obično se opisuje kao integrirani. Obrazovanje, poučavanje i skrb čine integriranu cjelinu i stoga se izraz rano obrazovanje i skrb obično koristi kada se opisuje „nordijski model”. Također se kaže da se temelji na holističkom pristupu usmjerenom na dijete s naglaskom na sudjelovanje, demokraciju, autonomiju i slobodu, dok se njegova dosadašnja evidencija visokokvalitetnih usluga ranog obrazovanja i odgoja smatra djelomično zaslugom korištenja dobrog obučena radna snaga. Nordijske zemlje, međutim, razvijaju i redefinišu svoje politike ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja u globalnom gospodarskom i kulturnom kontekstu, u kojem vlade moraju odabrati svoje prioritete. Pritisak da se standardiziraju ECE usluge također je očit, a nedavnim političkim raspravama vidljivi su znakovi erozije ključnih elemenata nordijskog modela.⁵

Cjelodnevna integrirana predškola univerzalna je u skandinavskim zemljama. U prošlosti su predškolske ustanove bile dio društvenog sektora, ali su postupno prelazile pod ministarstva obrazovanja. Danas svih pet skandinavskih zemalja ima smjernice nacionalnog kurikulumu koje predškolske ustanove moraju slijediti. „Pristup socijalne pedagogije” obrazovanju i skrbi u ranom djetinjstvu povezan je s nordijskim zemljama, iako postoje pokazatelji da bi se to moglo promijeniti. Tradicionalno, cilj obrazovanja u ranom djetinjstvu u nordijskim zemljama je integracija skrbi i učenja te podrška djeci u njihovim trenutnim razvojnim zadacima i interesima. Naglašeno je upoznavanje djece s društvom i njegovanje

⁴ Garvis, Susanne & Harju-Luukkainen, Heidi & Williams, Pia & Sheridan, Sonja. (2019). An Introduction to the Nordic Countries Around Family, Children and Early Childhood Education. 10.1007/978-3-030-16866-7_1.

⁵ Karila, K. (2012). A Nordic Perspective on Early Childhood Education and Care Policy. European Journal of Education. 47. 584-595. 10.2307/23357036.

društvenih raspoloženja. Igra i holistički pristup učenju bili su u prvom planu, kao i sklonosti za učenje. Priprema odgojitelja u ranom djetinjstvu u skandinavskim zemljama bila je u skladu s tom tradicijom i izgrađena na njoj. Tijekom posljednjeg desetljeća obrazovanje odgojitelja u skandinavskim je zemljama reformirano. Iako postoje razlike među zemljama, sve su stavile naglasak na jačanje obrazovanja i njegovo premještanje na višu obrazovnu razinu.

U Finskoj je današnje profesionalno obrazovanje odgojitelja predškolske djece program prvostupnika na sveučilištima (obrazovanje u ranom djetinjstvu) ili na sveučilištima primijenjenih znanosti (društvene znanosti). Sve veći broj studenata ranog odgoja završava magisterij, iako on nije obavezan, a mnogi ravnatelji predškolskih ustanova imaju magisterij. Završni predškolski učitelji obično rade u predškolskim razredima (za šestogodišnjake) ili vrtićima (za djecu od jedne do pet godina). Na nacionalnoj razini, upravljanje predškolskim odgojem i izvanškolskim programima u Finskoj pripadalo je Ministarstvu obrazovanja i kulture, dok su vrtići bili u nadležnosti Ministarstva socijalnih pitanja i zdravstva. Dugo se raspravljalo treba li ili ne cijeli sustav ranog obrazovanja biti pod Ministarstvom prosvjete i kulture, a lipnju 2013. administracija i upravljanje cijelim sustavom prebačeni su na Ministarstvo prosvjete i kulture.⁶

Mnoge druge zemlje gledaju na skandinavski model pružanja usluga predškole s njegovom uključivom, univerzalnom i jedinstvenom kombinacijom skrbi, igre i učenja. Obrazovanje i skrb u ranom djetinjstvu (ECEC) najvažniji je temelj za učenje budućnosti u nordijskoj regiji. Ključno je jamčiti visoku kvalitetu i ulaganje u uvjete u kojima djeca odrastaju. Dvodnevna ECEC konferencija “The Nordic Way” 2019. godine privukla je 300 donositelja odluka, istraživača i nastavnika iz 48 zemalja kako bi nordijski model stavili pod mikroskop.

Strategija Nordijskog vijeća ministara za djecu i mlade kaže da Nordijska regija želi biti najbolje mjesto za odrastanje. To je važna vizija koja dolazi s odgovornostima. To znači da Nordijska regija mora nastaviti pokazivati put u naporima za promicanje pozitivnih uvjeta za odrastanje djece i mladih, zbog čega je Nordijsko vijeće ministara pomoglo financiranje “Nordijskog puta”. Domaćini konferencije bili su norveško Ministarstvo obrazovanja i istraživanja i Unija obrazovanja Norveške. U svom uvodnom obraćanju Paula Lehtomäki, glavna tajnica Nordijskog vijeća ministara, istaknula je da su djeca i mladi politički prioritet. Nordijska regija ima ključnu ulogu u ECEC-u.

⁶ Einarsdottir, J. (2013). Early childhood teacher education in the Nordic countries, *European Early Childhood Education Research Journal*, 21:3, 307-310, DOI: 10.1080/1350293X.2013.814321

Skandinavske zemlje imaju desetljeća iskustva u razvijanju politika jednakog pristupa obrazovanju i skrbi u ranom djetinjstvu koje podupiru obitelji, ravnoteže između posla i slobodnog vremena, jednakosti spolova i dobrih aranžmana socijalne skrbi.⁷

Danas se ne samo Europa nego i mnoge zemlje diljem svijeta bore pronaći načine za brigu i obrazovanje sljedeće generacije. Stare tradicije s bakama i djedovima ili majkama koje se brinu o djeci nisu stvarnost u modernim društvima. U većini industrijaliziranih zemalja oba roditelja rade izvan kuće, a briga i obrazovanje male djece postali su pitanje rodne jednakosti i jednakosti. U politici EU-a također se shvaća da obrazovanje i skrb u ranom djetinjstvu više ne mogu biti povezani samo s pitanjima o ženama i tržištu rada.⁸

2.2. Obrazovanje i skrb u ranom djetinjstvu u skandinavskim zemljama

Obrazovanje i skrb u ranom djetinjstvu (ECEC) usluga je za djecu mlađu od obvezne školske dobi koja uključuje elemente fizičke skrbi i obrazovanja (socijalizaciju kao i kognitivnu stimulaciju) (OECD 2006). Usluge ECEC-a mogu biti javno financirane i isporučene, javno financirane i privatno isporučene ili privatno financirane i isporučene, a vlada ih u većini zemalja uglavnom znatno subvencionira. Trenutačni programi ECEC-a razvili su se iz više struja u svrhu stvari kao što su zaštita djece, obrazovanje u ranom djetinjstvu, pomoć djeci s posebnim potrebama, olakšavanje sudjelovanja majki u radnoj snazi i unaprjeđenje razvoja djece. Ti su programi započeli prije više od jednog stoljeća kao usluga povezana s privatnim dobrotvornim organizacijama i zaštitom djece, a razvili su se kao javna odgovornost uglavnom nakon Drugog svjetskog rata. Najveća proširenja ovih programa potječu iz 1970-ih. Iako se sveobuhvatnost i razine razlikuju, sve zapadnoeuropske zemlje imaju izravne transfere dohotka obiteljima s djecom, ali malo drugih zemalja ima tako opsežne socijalne usluge za obitelji s djecom kao skandinavske zemlje. Socijalne usluge za obitelji s djecom čak se smatraju "ključem skandinavskog modela socijalne skrbi". Ekstenzivni javni sustavi vrtića favoriziraju sudjelovanje majki na tržištu rada i stoga su glavni čimbenik u ostvarivanju ekonomske rodne ravnopravnosti. U nordijskim zemljama usluge ECEC-a najčešće se javno financiraju i pružaju. To se također odnosi na skrb o djeci u privatnim domovima gdje općine prikupljaju naknade od roditelja/skrbnika, a zauzvrat plaćaju pružateljima skrbi.

⁷ <https://www.norden.org/en/news/early-childhood-education-and-care-foundation-life>

⁸ Samuelsson, I.P., Sheridan, S. Preschool Quality and Young Children's Learning in Sweden. ICEP 3, 1–11 (2009). <https://doi.org/10.1007/2288-6729-3-1-1>

Švedska i Danska imaju najveći udio djece (0-2 godine) u javnim vrtićima. Udio je najniži u Finskoj unatoč činjenici da postoji jamstvo vrtića. U Norveškoj se relativno niska stopa sudjelovanja može objasniti nedostatkom jamstva vrtića. Sheme gotovine za brigu o djeci (sheme doplatka za brigu o djeci) nude drugo objašnjenje. Udio djece u javnom vrtiću dramatično raste u Norveškoj i Finskoj čim djeca navršite tri godine. To je dobna granica za gotovinu za brigu o djeci. Kangas i Rostgaard izračunali su indeks skrbi, koji je dao najviši rang Švedskoj među djecom mlađom od dvije godine, a Finskoj među djecom između tri godine i polaska u školu. U prvoj kategoriji Švedsku slijede Danska, Finska i Norveška, što govori da Švedska ima najrazvijeniji sustav skrbi za djecu do tri godine.⁹ U drugoj kategoriji, odnosno skrbi za djecu od tri do šest godina, na vrhu je Finska, dok je druga Švedska, a treća Danska. Norveška je zauzela zadnje mjesto u usporedbi skandinavskih zemalja.

2.3. Skandinavski sustavi skrbi o djeci

Ne postoji jedinstveni "skandinavski" sustav, ali postoje značajke koje su zajedničke svim nordijskim zemljama, u različitoj mjeri. Treba naglasiti da su te značajke međusobno povezane, oslanjajući se na zajedničku predanost dječjim pravima, široko razumijevanje „obrazovanja“, prepoznavanje važnosti kvalitete usluga skrbi o djeci i ranog obrazovanja te zajedničko stajalište o ulozi države u osiguravanju dostupnosti kvalitetnih, pristupačnih usluga. Sljedeći politički pristupi za pružanje usluga rane skrbi i obrazovanja te usluga izvan škole nordijskim zemljama donijeli su:¹⁰

Visok kvalitete usluga. Pružanje visokokvalitetnih usluga ključno je za nordijski model rane skrbi i obrazovanja te izvanškolskih usluga. Kvaliteta ovih usluga prije svega počiva na vještinama i iskustvu osoblja. Oni koji rade u ranoj skrbi, obrazovanju i izvanškolskom obrazovanju priznati su kao profesionalci s visokom razinom kvalifikacija. Standardi kvalitete su visoki u uslugama za djecu u dobi od 1 do 12 godina.

- Udio osoblja za kontakt u službama za početnike koji imaju trogodišnju diplomsku kvalifikaciju kreće se od 30% u Finskoj do 60% u Danskoj.
- U Danskoj i u Švedskoj, izvanškolske službe zapošljavaju "pedagozi" koji imaju 3-3,5 godine tercijarne kvalifikacije.

⁹ Introduction to children's constitutional rights in the Nordic countries. (2019). Children's Constitutional Rights in the Nordic Countries, 3–18. https://doi.org/10.1163/9789004382817_002

¹⁰ Barnardos (2012). Towards a Scandinavian childcare system for 0-12 year olds in Ireland? Barnardos and Start Strong November 2012

Univerzalno dostupne usluge. Nordijske zemlje dijele snažan fokus na dječja prava i univerzalna prava.

- Djeca imaju pravo na mjesto u službi ranog odgoja i obrazovanja te na izvanškolsku uslugu – baš kao što imaju pravo na mjesto u školi – bez obzira na to rade li im roditelji/skrbnici. U Norveškoj postoji zakonsko pravo na mjesto u ranoj skrbi i uslugama obrazovanja za svako dijete od 1 godine. U Švedskoj svako dijete između 1 i 12 godina ima pravo na mjesto u ranoj dobi ili usluga poslije nastave.
- Izvanškolske usluge smatraju se sastavnim dijelom sustava skrbi i obrazovanja za svu djecu. Stope upisa u izvanškolske usluge za djecu od 6 do 10 godina u skandinavskim zemljama kreću se od 53% u Norveškoj do 86% u Danskoj.

Pristupačne usluge. Iako se naknade mogu naplaćivati, usluge rane skrbi i obrazovanja te usluge izvan škole pristupačne su svima, uz visoku razinu javnih subvencija.

- Dok nordijski model obično uključuje neke besplatne usluge predškolskog odgoja, druge usluge u ranom uzrastu dobivaju velike izravne subvencije, pri čemu roditelji plaćaju samo djelić troškova, a naknade se provjeravaju imovinskim stanjem kako bi se osiguralo da su pristupačne svima. U Norveškoj postoji gornja granica roditeljskih naknada od otprilike 300 eura mjesečno u javnim i privatnim uslugama rane skrbi i obrazovanja. U Danskoj roditelji/skrbnici plaćaju najviše 30% tekućih troškova, a usluge su besplatne za mnoge obitelji s niskim prihodima.
- Izvanškolske usluge subvencioniraju se na sličan način kako bi se osiguralo da su pristupačne svima, uz široku društvenu kombinaciju. U svim skandinavskim zemljama, izvanškolske usluge su znatno subvencionirane. U Švedskoj su roditeljske naknade za izvanškolske usluge ograničene na 2% obiteljskog prihoda, uz primjenu najveće naknade.

Zajedničko pružanje usluga, ukorijenjeno u širokom razumijevanju "obrazovanja". Skandinavski modeli temelje se na širokom razumijevanju obrazovanja, obuhvaćajući sve uzraste i školovanje i izvanškolske usluge, s integracijom skrbi i obrazovanja u dobnom rasponu od 1 do 12 godina. Oni koji rade u predškolskim i izvanškolskim službama smatraju se "pedagozima" - izraz koji podrazumijeva holističko razumijevanje skrbi i obrazovanja, podržavajući puni razvoj djece, uključujući društvene i fizičke vještine.

- U Švedskoj postoji jedinstveni, široki kurikulum za školske i izvanškolske usluge koji podupire svestrani razvoj djece i povezuje se s nastavnim planom i programom za rane godine. Postoji jedinstveni sustav osposobljavanja nastavnika za predškolske ustanove,

škole i izvanškolske usluge, sa zajedničkom osnovnom izobrazbom za osoblje koje radi u dobi od 1 do 12 godina.

- Postoji udruženo pružanje usluga, s predškolskim ustanovama, školama i izvanškolskim službama koje rade zajedno, ponekad na istom mjestu. U Švedskoj pedagozi u predškolskim ustanovama, školama i izvanškolskim službama rade u timovima, zajedno planiraju aktivnosti i rade zajedno tijekom dana.
- Postoji zajedničko upravljanje uslugama, kako na lokalnoj tako i na nacionalnoj razini. I u Norveškoj i u Švedskoj, Ministarstvo obrazovanja nije odgovorno samo za škole, već i za sve usluge u ranoj dobi i izvanškolske usluge.

Politike rada prilagođene obitelji. Skandinavski model kombinira politike rada prilagođene obiteljima kao što su roditeljski i očinski dopust s javno subvencioniranim ustanovama za ranu dob. Politike dopusta i prava na usluge u ranoj dobi povezani su.

- Plaćenim dopustom – kombinacijom roditeljskog, očinskog i plaćenog roditeljskog dopusta – roditelju je omogućeno da ostane kod kuće barem tijekom prve godine djeteta. U Norveškoj, Švedskoj i Danskoj postoji pravo na jednogodišnji plaćeni dopust. U Norveškoj i Švedskoj isplata je 80% prethodne zarade, tijekom cijelog ovog razdoblja.
- Ni u jednoj od nordijskih zemalja ne postoji jaz između završetka plaćenog dopusta i početka prava na subvencioniranu skrb o djeci.
- Snažne politike ravnoteže između poslovnog i privatnog života olakšavaju obiteljima da uravnoteže posao i brigu o djeci, kako u ranim godinama djece tako i u školskim godinama. U Švedskoj roditelji imaju pravo na skraćeno radno vrijeme (75%) dok dijete ne napuni 8 godina.
- Politike dopusta u nordijskim zemljama podržavaju rodnu ravnopravnost u odgovornostima skrbi, pri čemu majke i očevi mogu dijeliti plaćeni roditeljski dopust, a dio plaćenog dopusta rezerviran je za očeve.

Društvo se neprestano mijenja i razvija. Promjene u društvu utječu na ono što se događa u predškolskoj dobi. Tijekom proteklih desetljeća u Švedskoj su se dogodile dinamične promjene povezane s predškolskim ustanovama i društvom, kao i unutar ranog obrazovanja i skrbi u Europi. S obzirom na stanje promjena, nove ideje o životima djece i njihovih roditelja tijekom ranog djetinjstva zahtijevat će značajan kulturološki pomak u načinu na koji istraživanje, politika i praksa međusobno djeluju u područjima dječjeg zdravlja i učenja.

U Švedskoj je predškolsko obrazovanje bilo ključni čimbenik u razvoju društva i pomoglo je jačanju političke agende o sudjelovanju žena u radnoj snazi. Švedska vlada godišnje troši 1,6 posto BDP-a na predškolski odgoj. U 2016. godini više od 500.000 djece bilo je upisano u predškolske ustanove, a gotovo 94 posto djece u dobi od četiri do pet godina pohađalo je predškolske ustanove.¹¹ Posljedično, predškola je očito važna tema za društvo, posebice za roditelje/skrbnike i političare koji često raspravljaju o predškolskim temama u medijima. Na međunarodnoj razini, druge zemlje također su zainteresirane za kvalitetu švedskih predškolskih ustanova. Prema novom Zakonu o odgoju i obrazovanju, koji je stupio na snagu 1. srpnja 2011., predškola je zaseban školski oblik i dio je školskog sustava.¹² Uloga odgojitelja je ojačana i u školskom danu i u revidiranom kurikulumu. Općine su dužne osigurati predškolski odgoj za svu djecu u dobi između jedne i pet godina. Obvezom su obuhvaćena i djeca čiji su roditelji nezaposleni ili su na roditeljskom dopustu s drugim djetetom. Sva djeca imaju pravo na najmanje tri sata dnevno ili 15 sati tjedno u predškoli. Općine također nude predškolski odgoj za svu djecu u trajanju od najmanje 525 besplatnih sati od jesenskog semestra u godini u kojoj dijete navršava tri godine (opća predškola). Noćne predškolske ustanove (noćna skrb) također su dostupne u 120 općina za roditelje koji rade noću (dostupne samo roditeljima koji rade noću i zahtijevaju skrb). Noćne predškolske ustanove rjeđe su od dnevnih predškolskih ustanova. Omogućuju rad svim roditeljima/skrbnicima, bez obzira na radno vrijeme. Djeca uglavnom večeraju i spavaju u vrtiću prije nego što ih ujutro pokupi roditelj. Kad djeca napune šest godina, idu u predškolski razred. Ovo je prijelazna godina između predškole i škole. Predškolski razred postao je obavezan u jesen 2018.¹³

Predškola (förskola) je otvorena za djecu od 1 do 5 godina. Osmero od desetero djece ove dobi ondje provodi dio radnih dana. Švedska tradicija predškole naglašava važnost igre u razvoju i učenju djeteta. Interesi i potrebe djece također su ključne sastavnice njihova obrazovanja u predškolskom kurikulumu. Rodno osviješteno obrazovanje sve je češće u švedskim predškolskim ustanovama. Cilj je da djeca imaju iste mogućnosti u životu, bez obzira na spol.

Svoj djeci se nudi mjesto u dječjem vrtiću (försköleklass) počevši od jesenskog polugodišta u godini u kojoj napune 6 godina do početka obaveznog školovanja. Dječji vrtić je

¹¹ Nordén, B., Avery, H. Redesign of an Outdoor Space in a Swedish Preschool: Opportunities and Constraints for Sustainability Education. *IJEC* 52, 319–335 (2020).

¹² Allodi, Mara. (2007). Child care and pre-schools in Sweden: an overview of practice, tendencies and research.. *Ricerche di Pedagogia e Didattica*. 2. 10.6092/issn.1970-2221/1517.

¹³ Garvis, S. i Lunneblad, J. (2018). Inequalities in Access to Early Childhood Education and Care in Sweden. https://www.dji.de/fileadmin/user_upload/bibs2018/27136_WEB_DJI_Report_Sweden.pdf

osmišljen kako bi poticao razvoj i učenje svakog djeteta te predstavljao platformu za njegovo buduće školovanje.¹⁴

U Finskoj djeca imaju pravo na obrazovanje u ranom djetinjstvu prije nego što dođu u školsku dob. Rani odgoj i obrazovanje organiziran je u vrtićima i obiteljskom vrtiću. Djeca također mogu sudjelovati u otvorenom obrazovanju u ranom djetinjstvu zajedno s roditeljem, na primjer, na igralištu. Cilj je podržati razvoj i dobrobit djece te promicati jednakost u učenju. U obrazovanju u ranom djetinjstvu djeca uče, primjerice, socijalne, jezične i manualne vještine te stječu različite vrste informacija. Djeca također stječu vještine koje im pomažu da nauče više. Uključeno je puno vremena za igru i aktivnosti na otvorenom. Ako djetetov materinji jezik nije finski ili švedski, ono će dobiti podršku u učenju finskog ili švedskog jezika. Dijete također može dobiti obrazovanje za posebne potrebe, ako je potrebno.

U Finskoj općine organiziraju rano obrazovanje. Financira se porezom i stoga je pristupačnija obiteljima. U Finskoj je dostupno i privatno obrazovanje u ranom djetinjstvu. S djecom rade educirani odgojitelji, socijalni pedagozi i njegovatelji. U Finskoj djeca moraju pohađati predškolsko obrazovanje godinu dana prije početka obveznog obrazovanja. Predškolski odgoj obično počinje tijekom godine kada dijete navrší šest godina. Općine organiziraju predškolski odgoj i obrazovanje je besplatno za obitelji. Predškolski odgoj izvode visokoobrazovani odgojitelji. Predškolski odgoj u pravilu se organizira od ponedjeljka do petka, četiri sata dnevno tijekom nastave. Uz predškolski odgoj, dijete može pohađati i rani odgoj. Tijekom predškolske godine djeca uče vještine koje su korisne u školi, kao što su slova. Oni, međutim, nisu naučeni čitati. Ako djetetov materinji jezik nije finski ili švedski, ono će dobiti podršku u učenju finskog ili švedskog jezika. Predškolski dan također uključuje vrijeme za igru i aktivnosti na otvorenom.¹⁵

Gotovo sva djeca u Danskoj između jedne i šeste godine života pohađaju centar za rano djetinjstvo i skrb. Treba kazati da 38% ove djece provodi osam ili više sati dnevno u centru za odgoj i skrb u ranom djetinjstvu. Većina danskog obrazovanja i skrbi u ranom djetinjstvu su javni i njima upravljaju lokalne općine.¹⁶ Centri za obrazovanje i skrb u ranom djetinjstvu uključuju jaslice i pružatelje obiteljske dnevne skrbi (nula do tri godine); dječji vrtići (tri do

¹⁴ <https://www.simplylearningtuition.co.uk/advice-for-parents/everything-you-need-to-know-about-the-swedish-education-system/>

¹⁵ <https://www.infofinland.fi/en/education/the-finnish-education-system#heading-168483d6-b56e-4b9c-ba81-ce6e75bcd0c4>

¹⁶ Hansen, O. H., Jensen, A. S., & Broström, S. (2020). Democratic, caring and disciplinary values in Danish preschools: Bringing values together. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 21(4), 340–355. <https://doi.org/10.1177/1463949120970236>

šest godina); i najčešći, integrirani centri (nula do šest godina). U prosjeku, 45% djece u dobi od nula do dvije godine koja pohađaju rani odgoj i obrazovanje pohađa obiteljski vrtić. Centri za odgoj i obrazovanje u ranom djetinjstvu često su otvoreni od ponedjeljka do petka od šest i trideset ujutro do pet popodne. Svaki centar razlikuje se po veličini i načinu organizacije, a većina se temelji na jedinicama tako da svako dijete pripada jedinici s određenim odraslim osobama.¹⁷ Pedagoški pristupi su također različiti, ali općenito djeca provode tri do četiri sati dnevno vani na igralištu. Osim doručka, ručka i užine, djeca sudjeluju u aktivnostima koje iniciraju ili strukturiraju odrasli, obično trideset minuta dnevno. Inače, slobodni su sami birati čime će se i s kim igrati u pedagoškom okruženju usmjerenom na dijete. Sektor ranog obrazovanja i skrbi ima visok politički prioritet i čini značajan dio općinskih proračuna budući da se samo jedna petina ukupnih troškova financira roditeljskim naknadama. Sektor obrazovanja i skrbi u ranom djetinjstvu ima velika očekivanja, koja uključuju sprječavanje društvenih problema i pružanje mogućnosti skrbi, odgoja i učenja za svu djecu. Danski pedagozi profesionalno su osposobljeni na razini prvostupnika za pružanje skrbi i podršku razvoju. U prosječnoj općini 59% stručnjaka ima diplomu pedagoga, dok su preostalih 41% asistenti s nekim pedagoškim obrazovanjem.¹⁸ Omjeri između odraslih i djece razlikuju se od općine do općine. U 2018. svaki je stručnjak u prosjeku bio odgovoran za 6,2 djeteta u dobi od tri do pet godina ili 3,1 dijete u dobi od nula do dvije godine. Sustav obrazovanja i skrbi u ranom djetinjstvu u Danskoj je kao i u drugim nordijskim zemljama, zasnovan na socijalno-pedagoškom pristupu. Sektor je usko povezan s razvojem danske socijalne države 1960-ih i nadalje s njenim javnim zdravstvenim, obrazovnim i socijalnim sustavom koji se financira porezima. Još jedna karakteristika je da je u Danskoj većina muškaraca i žena zaposlena na puno radno vrijeme. Sredinom 20. stoljeća zakonodavstvo koje je reguliralo sektor ranog obrazovanja i skrbi bilo je rijetko. Donesena je u nadležnosti Ministarstva socijalne skrbi, što je odražavalo činjenicu da se pružanje dnevnog boravka djeci predškolske dobi smatra socijalnim, a ne obrazovnim pitanjem. Nacionalni kurikulum od šest nastavnih tema stupio je na snagu 2004. godine i implementiran je u tradiciju temeljenu na igri. U 2018. godini pokrenuta je politička inicijativa za ispravljanje okvira kurikuluma. Jedan od ciljeva je poboljšati okruženje za učenje u danskim centrima za odgoj i obrazovanje u ranom djetinjstvu i razviti suradnju stručnjaka s roditeljima. Godine 2019. Danski parlament uveo je inicijative

¹⁷ Gulløv, Eva. (2012). *Kindergartens in Denmark – Reflections on Continuity and Change*. 10.1057/9780230314054_6.

¹⁸ Esping-Andersen, G., Garfinkel, I., Han, W. J., Magnuson, K., Wagner, S., & Waldfogel, J. (2012). *Child Care and School Performance in Denmark and the United States*. *Children and youth services review*, 34(3), 576–589. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2011.10.010>

prema minimalnom omjeru jedne odrasle osobe na troje djece u jaslicama (u dobi od nula do dvije godine) i jedne odrasle osobe na šestero djece u vrtićima (u dobi od tri do pet godina).¹⁹ Još se ne pregovara o točnom modelu, ali očekuje se da će implementacija biti uspostavljena do 2025.

3. KURIKULUM RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA U DANSKOJ

Sustav ranog i predškolskog odgoja ima jedinstvenu ulogu u podršci opće dobrobiti i razvoja djece. Istraživanja su pokazala da je sustav visokokvalitetan, posebno za djecu roditelja koji ne mogu na adekvatan način podržavati svoju djecu. U Danskoj, praktički sva djeca pohađaju ili jaslice (0-2 godine) ili vrtić (2-5 godina).

Od 2004., Danski odgojno-obrazovni sustav funkcionira na temelju pedagoškog kurikulumu. Izmjena i dopuna Zakona o predškolskom odgoju i obrazovanju počiva na cjelokupnom prijedlogu za osnaživanje pedagoškog kurikulumu koji je krajem 2016. godine podnijela glavna skupina i šest radnih skupina. 2017. godine Sporazum o ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju osnažio je odgojno-obrazovni sustav.

Amandman uključuje puno novih elemenata. Većina elemenata je utemeljena na danskoj tradiciji, a to su:

- Zajednički pedagoški temelj s ključnim elementima (npr. igra, komunikacija i široki koncept učenja) koji čini razumijevanje i pristup radu na dobrobiti djece, učenju, razvoju i formiranju cjelovite osobnosti.
- Uspostavljanje pedagoškog okruženja za učenje kroz dan, uključujući kroz dnevne rutine, planirane aktivnosti i samostalnu igru
- Pedagoški kurikulum bi se trebao odnositi na djecu s posebnim potrebama, na suradnju s roditeljima, na kontinuitet predškole kao i suradnja s okolnom zajednicom
- Uspostavljanje evaluacijske kulture²⁰

¹⁹ Early childhood education and care (ECEC) in Denmark. (2021). Education. <https://doi.org/10.1093/obo/9780199756810-0093>.

²⁰ https://emu.dk/sites/default/files/2021-03/8077%20SPL%20Hovedpublikation_UK_WEB%20FINAL-a.pdf

3.1. Okvir ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja

Pedagoški okvir sastoji se od pedagoškog okruženja za učenje i dječje perspektive, formiranja cjelovite osobnosti, roditeljske suradnje prilikom dječje dobrobiti i učenja, njege, dječjeg okoliša, demokracije i sukonstrukcije, te kontinuiteta.

Kurikulum također ima odredbu koja govori da treba promicati dječje formiranje cjelovite osobnosti koji se odnosi na dublji oblik učenja, gdje djeca kao aktivni članovi uče o vrijednostima, gdje uče kako biti obzirno, kritično i demokratsko ljudsko biće. Odnosno, odnosi se na pedagoške ciljeve kao i na pedagoški sadržaj i oblik. Formiranje cjelovite osobnosti, jednakost i demokraciju treba integrirati u svakodnevnu pedagošku praksu tako da se djeca osjećaju uključenima i imaju pravo glasa u svakodnevnom životu i aktivnostima, bez obzira na podrijetlo, spol, starost ili kulturu.

Rani i predškolski odgoj i obrazovanje treba promicati dobrobit, učenje, razvoj i formiranje djece kroz sigurno pedagoško okruženje za učenje, gdje bi igra trebala biti ključna i gdje bi dječja perspektiva trebala biti ključna. Dječja perspektiva treba prikazati kako je djetinjstvo izrazito važno, a pedagoško okruženje za učenje treba gledati iz perspektive djeteta u bilo kojoj situaciji.

Sustav ranog i predškolskog odgoja i obrazovanje trebao bi u suradnji s roditeljima pružati djeci brigu i podržavati dobrobit pojedinca, učenje, razvoj kao i pomoći djeci da budu sretna i imaju sigurno djetinjstvo. Potrebe i razvoj djeteta su u središtu, a napore treba planirati u suradnji s roditeljima.

Njega je neophodan temelj za djetetovo samopouzdanje i povjerenje u okolinu. To znači da dijete treba dobiti potrebnu fizičku njegu i pažnju te potreban emocionalni kontakt.

Također je propisano da u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju dječji okoliš bi trebao predstavljati bitni aspekt u pogledu osiguravanja dobrobiti, zdravlja, razvoja i učenja za svu djecu. Dobro dječje okruženje ne odnosi se samo na fizički aspekt, već na psihološki i estetski aspekt.

Navodi se također, da djeci treba pružiti sukonstrukciju, suodgovornost te razumijevanje i iskustvo demokracije. Sustav ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja trebao bi pomoći u razvoju dječje samostalnosti i sposobnosti da budu dio zajednice. Treba im pomoći da stvore koheziju i integraciju u dansko društvo. To nam govori da dijete treba saslušati i shvatiti ozbiljno. Ovo je također u skladu sa Člankom 12. Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima djeteta koji naglašava da djeca imaju pravo na izražavanje svojih stavova o svim pitanjima koja

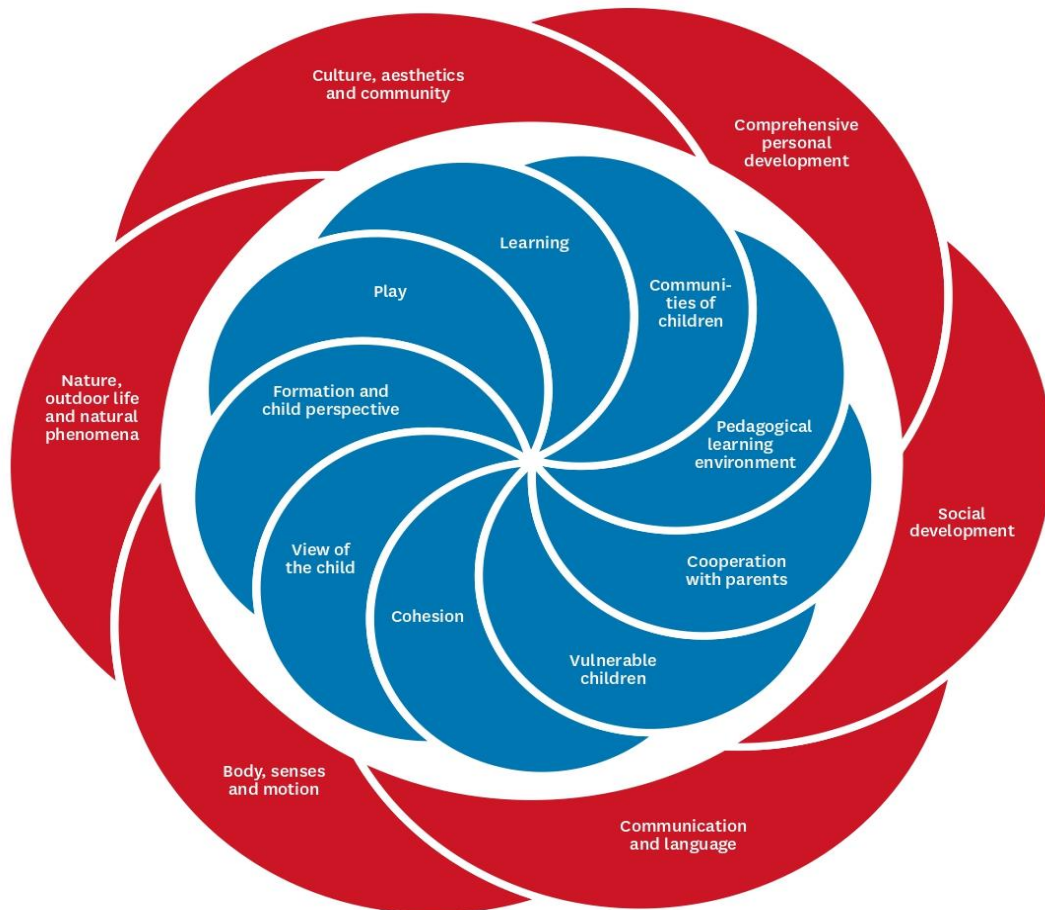
ih se tiču. U nastavku toga, djeca bi trebala moći utjecati na svakodnevni život u sustavu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, ovisno o njihovoj dobi i zrelosti. Cilj je da djeca razviju svoju neovisnost, uče preuzimati suodgovornost, te razvijaju svoje međuljudske vještine i njihovu sposobnost sudjelovanja u zajednici.

Posljednja odredba govori o kontinuitetu. Djetetu je potrebno osigurati kvalitetan prijelaz iz doma u odgojno-obrazovnu ustanovu, naravno u suradnji s roditeljima. Taj prijelaz označava djetetu novo poglavlje u kojem se susreće sa puno djece i sa nepoznatim odraslim osobama. Stoga, u periodu adaptacije vrlo je bitna suradnja odgojitelja i roditelja. Osim toga, sustav ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja također bi trebao osigurati siguran prijelaz u izvanškolske i školske aktivnosti kroz kontinuirano podržavanje dječjih sposobnosti i njihove želje za učenjem. Cilj je da djeca dožive prijelaz u školu kao prirodni nastavak učenja i razvijanja sebe. Ovo ne podrazumijeva da škola i odgojno-obrazovne ustanove trebaju surađivati direktno.²¹

²¹ https://emu.dk/sites/default/files/2021-03/8077%20SPL%20Hovedpublikation_UK_WEB%20FINAL-a.pdf

The strengthened pedagogical curriculum

The common pedagogical foundation and the six curriculum themes

Three central parts form the basis for preparation of the pedagogical curriculum

- The common pedagogical foundation
- The six curriculum themes
- Broad pedagogical objectives for the relationship between the learning environment and children's learning.

The strengthened pedagogical curriculum 13

3.2. Kontekst kurikuluma ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja u Danskoj

Kontekst kurikuluma ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja u Danskoj uključuje zajednički pedagoški temelj, pogled na dijete, formiranje cjelovite osobnosti i dječju perspektivu, igru, učenje, pedagoško okruženje za učenje, suradnju s roditeljima/skrbnicima, djecu s posebnim potrebama, te kontinuitet predškole.

Zajednički pedagoški temelj sastoji se od niza ključnih elemenata koji bi trebali karakterizirati razumijevanje i pristup radu s naglaskom na dobrobit djece, razvoju, njihovom učenju i formiranju cjelovite osobnosti.

Elementi konteksta pedagoškog kurikuluma:

- Pogled na dijete
- Formiranje i dječja perspektiva
- Igra
- Učenje
- Komunikacija djece
- Pedagoško okruženje za učenje
- Suradnja s roditeljima prilikom djetetovog procesa učenja
- Djeca s posebnim potrebama
- Pedagoško okruženje za učenje i kontinuitet predškole²³

Pogled na dijete u danskom odgojno-obrazovnom sustavu temelji se na pretpostavci da je biti dijete vrijedno samo po sebi. Danski sustav stoga štiti pravo djece da budu djeca, da imaju pravo biti drugačiji i da imaju pravo razvijati se drugačijim tempom. Danski odgojno-obrazovni sustav trebao bi pomoći u podršci ka sretnom djetinjstvu, odnosno u vrtiću bi se djeca trebali osjećati sigurno, podržano te im stvoriti okruženje za učenje i razvoj. Djeca su percipirani kao kompetentni i neovisno pojedinci, no istodobno zahtijevaju brigu, izazove, pozitivna očekivanja i povjerenje odgojitelja.

Biti dijete vrijedno je samo po sebi. Djecu ne treba pripremati samo za odrasli život, također ih treba podržavati i cijeniti u prvim godinama njihova života. Konvencija Ujedinjenih naroda o pravima djeteta usredotočuje se na pravo djeteta da se uključi u igru i da sudjeluju u

²³ https://emu.dk/sites/default/files/2021-03/8077%20SPL%20Hovedpublikation_UK_WEB%20FINAL-a.pdf

donošenju odluka, što su središnji elementi danskog sustava ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. To znači da je sustav ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja obvezan dati djeci glas i stvoriti okruženje za učenje temeljeno na dječjoj perspektivi i samoorganiziranim aktivnostima, te time podupirati dječju inicijativu i maštu.

Odgojitelji i stručni tim trebaju uspostaviti organizacijski okvir i okruženje za učenje koje omogućuje djeci da dožive intimnost, sigurnost, učenje, razvoj i odnos zahvalnosti. Djeca se smatraju aktivnim sudionicima vlastitog učenja i razvoja u okviru za koji je odgovorno osoblje odgojno-obrazovnog sustava.²⁴

Odgojno-obrazovni sustav trebao bi promicati dječje formiranje cjelovite osobnosti, gdje se formiranje cjelovite osobnosti odnosi na dublji oblik učenja, gdje djeca kao aktivni sudionici utemeljuju vrijednosti i znanja u svoje vlastite osobnosti kao smjernica za djelovanje u globalnom svijetu kao obzirnog, kritičnog i demokratskog bića. Odgojitelji i ostatak stručnog tima trebali bi poticati djecu da budu aktivni sudionici, poticati djecu da doprinesu vlastitom učenju i stvoriti specifično sudjelovanje u demokratskom kontekstu.²⁵

Dječja spontana i samoorganizirana igra treba biti priznata i poštovana i za to trebamo djeci davati dovoljno prostora u svakodnevnim aktivnostima. U tom vremenu, odgojitelji su odgovorni za obraćanje pozornosti na to kako igra utječe na dječji razvoj. Samoorganizirane aktivnosti se temelje na dječjoj mašti i zajedno sa odraslima razmišljaju o tome kako se ta igra može razvijati. Također, i organiziranim aktivnostima treba dati prostora uključivanju djece koja je razvijaju ili stvore potpuno novu aktivnost inspirirani prethodnom.²⁶

Djeca uče istražujući svoju okolinu sa svojim tijelom i osjetilima, pitajući se i postavljajući pitanja, kroz suočavanja s pitanjima i izazovima te istraživanjem i otkrivanjem. Djeca uče kroz komunikaciju, razmjenu i društvene interakcije. Uče doživljavajući nove stvari i iskustvom te na takav način pronalaze inovativna i kreativna rješenja. Učenje djece promiče se tako što imaju hrabrost pogriješiti, posustati i osloboditi svoju maštu. To podrazumijeva holističko i sigurno okruženje za učenje koje promiče istraživačke vještine i želje za učenjem i iskustvom unutar i izvan odgojno-obrazovnih ustanova. Učenje u odgojno-obrazovnom procesu puno je više od stjecanja kulturnih vrijednosti, znanja i vještina i obrazaca odgovora. Učenje u odgojno-obrazovnoj ustanovi odvija se u izmjeni između igra koju iniciraju djeca, aktivnosti i rutina koje planiraju odrasli. Odgojitelji stvaraju okruženje za učenje koje djecu vode dalje u njihovom društvenom životu, emocionalnom i kognitivnom razvoju.

²⁴ https://emu.dk/sites/default/files/2021-03/8077%20SPL%20Hovedpublikation_UK_WEB%20FINAL-a.pdf

²⁵ isto

²⁶ isto

Sustav ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja samo je jedan od mnogo prostora za djecu gdje se uče i razvijaju, dom je središnji prostor s najvećim utjecajem na dobrobit djece, učenje, razvoj i formiranje. Važno je da su djeca izložena raznim iskustvima u prirodi, lokalnom okruženju, kulturi i društvu. Odgojitelji trebaju koristiti sadržaje za igru kao pokazatelji za ono što djecu zanima, što može biti izazovno za njihovo učenje i razvoj i što bi stoga bilo očito nastaviti raditi zajedno u planiranim aktivnostima.²⁷

Uspostavljanje pedagoškog okruženja za učenje zahtjeva od odgojitelja i uprave da se kontinuirano usredotočuju na to kako se praksa može uokviriti, organizirati i planirati kako bi se djeci osigurali najbolji mogući uvjeti. Primjerice, okruženje u kojem se djeca podržavana od strane odrasle osobe bilo uključivanje ili isključivanje u poznati ili novi kontekst s drugom djecom, odrazit će se na njihov društveni razvoj. Tako će i bogato jezično okruženje u kojem odgojitelji potiču duge dijaloge s djecom, postavljaju otvorena pitanja i kontinuirano izražavanje odraziti i na njihovom rječniku.

Kad odgojitelj uspostavlja pedagoško okruženje za učenje, također mora uzeti u obzir pedagoško-didaktička razmatranja pedagoškog okruženja za učenje koje podržava tjelesno, socijalno, emocionalno i kognitivno učenje te razvoj skupine. Pedagoško okruženje za učenje treba biti prisutno je tijekom cijelog dana. To nam govori da kroz dječju igru, planirane i spontane aktivnosti i dnevne rutine, kao što su promjena pelena, ručak, čišćenje, svlačenje i oblačenje i drugo, pedagoško okruženje za učenje treba omogućiti da djeca napreduju, uče, razvijaju se i obrazuju.²⁸

Kontekst kurikulumu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja u Danskoj uključuje i suradnju ustanove i roditelja/skrbnika o učenju i dobrobiti djeteta kako u vrtiću tako i u obiteljskom okruženju. Ova suradnja uključuje roditeljske sastanke, individualne sastanke i konzultacije, dovođenje i odvođenje djece, zajednička druženje, priredbe i slično. Na dnevnom redu roditeljskih sastanka trebalo bi govoriti na čemu se točno radi u vrtiću i kako roditelj može podržati djetetovo učenje kod kuće. Iz dana u dan održava se svakodnevna suradnja prilikom dovođenja i odvođenja, odgojitelji će također povremeno moći reći roditeljima/skrbnicima o društvenom životu djeteta i učenju.

Odgojno-obrazovni sustav treba podrazumijevati usmjeravanje roditelja/skrbnika kako pozitivno doprinijeti učenju i razvoju u obiteljskom kontekstu. Primjerice, roditelji/skrbnici mogu čitati na glas svojoj djeci, pjevati s njima, uključiti svoju djecu u svakodnevne obveze i

²⁷ https://emu.dk/sites/default/files/2021-03/8077%20SPL%20Hovedpublikation_UK_WEB%20FINAL-a.pdf

²⁸ isto

razgovarati s njima tako da razviju svoj jezik i proširuju svoj svijet postavljanjem pitanja. Sama bit suradnje s roditeljima/skrbnicima prilikom procesa dječjeg učenja je suradnja gdje odgojno-obrazovni sustav i roditelji/skrbnici imaju odgovornost. Roditelji/skrbnici su također odgovorni za suradnju.²⁹

Djeca s posebnim potrebama su „složena skupina“ djece, u koje se ubrajaju djeca niskog socioekonomskog porijekla, djeca s tjelesnim ili mentalnim teškoćama, djeca u riziku od isključenja iz zajednice itd. Kao i kod druge djece, djeca s posebnim potrebama uče i razvijaju se u profesionalnom i kompetentnom pedagoškom okruženju za učenje. Kvaliteta između djeteta i odrasle osobe posebno je važna kod djece s posebnim potrebama. U suradnji sa stručnim timom, odgojitelji su odgovorni za podršku djeci s različitim izazovima i za omogućavanje svakom djetetu sudjelovanje u zajednici. Rani i predškolski odgoj i obrazovanje u Danskoj uključuje šest tema kurikuluma i pedagoške ciljeve, treba biti relevantan za svu djecu, bez obzira na njihovo porijeklo, jezik, kulturu i tradiciju. Bit uspostavljanja pedagoškog okruženja za učenje nije u izdvajanju djeteta s posebnim potrebama iz opće zajednice, već u inkluziji. Djeca s posebnim potrebama trebaju biti jednako vrijedan dio zajednice djece, a njihovi roditelji/skrbnici su jednako vrijedni u zajednici roditelja/skrbnika. Ponekad može biti korisno za dijete s posebnim potrebama da bude dio konteksta manje grupe, gdje stručna osoba može djelotvornije raditi s djetetovim specifičnim izazovima, odnosno društvenih, motoričkih ili jezičnih izazova, ili nešto drugo. To zahtjeva od odgojitelja i stručnog tima da obrate pažnju na dobrobit sve djece, učenje, razvoj i formiranje cjelovite osobnosti kroz planiranje sigurnog pedagoškog okruženja za učenje.³⁰

Rani i predškolski odgoj i obrazovanje u Danskoj ističe kako kroz pedagoško okruženje za učenje se priprema djecu, te pogotovo kroz zadnju godinu u vrtiću za školu kroz kontinuirani rad i kroz predškolu. Kontinuitet ne znači da sadržaji vrtića i škole trebaju biti isti. Stvaranje kontinuiteta u predškolskoj ustanovi može uključivati dobrobit djece, rad na zajednicama djece i podržavanje dječje želje za učenjem i njihovu želju za novim iskustvima, jer su to ključni elementi u predškolskoj i školskoj ustanovi. Uspostavljanje kontinuiteta između vrtića i škole, između ostalog, i osiguravanje pozitivnih iskustava djece u vrtiću i sudjelovanje u zajednici i kroz to usađivanje očekuje se pozitivan stav prema školi. To znači da bi se pedagoško okruženje za učenje starije djece trebalo usredotočiti na potporu djece da imaju hrabrost za nove izazove,

²⁹ https://emu.dk/sites/default/files/2021-03/8077%20SPL%20Hovedpublikation_UK_WEB%20FINAL-a.pdf

³⁰ isto

sudjelovati u projektima i na potporu socijalizacije. Djecu treba upoznati i omogućiti im da razvijaju svoju znatiželju prema slovima, brojevima, oblicima itd.³¹

3.3. Šest kurikularnih tema

Rani i predškolski odgoj i obrazovanje u Danskoj temelji se na šest kurikularnih tema, a one obuhvaćaju sveobuhvatan osobni razvoj, socijalni razvoj, komunikaciju i jezik, tijelo, osjetila i pokret, prirodu, život na otvorenom i prirodne fenomene, te kulturu, estetiku i zajednicu.

3.3.1. Sveobuhvatan osobni razvoj

Sveobuhvatan osobni razvoj je kontinuirano širenje djetetova svijeta iskustava i mogućnosti sudjelovanja. Okruženje za učenje treba podržati dječju predanost, primjerice promicanjem intenziteta na način koji djeca sudjeluju u interakcijama i aktivnostima. Na taj način djeca razvijaju osjećaj samopoštovanja i samopouzdanja. Kroz igru i druge sadržajne aktivnosti, okruženje treba pomoći djeci da steknu značajna iskustva s različitim društvenim ulogama, dajući im temeljni skup demokratskih vrijednosti koje razvijaju i podržavaju dječje formiranje i životne vještine. Također, treba podržati i proširiti dječji svijet iskustva na način da djeci daju sposobnost i hrabrost za sudjelovanje i preuzimanje inicijative za stvaranje mogućnosti za samoostvarenje koje žele u zajednicama čiji su dio. Okruženje za učenje treba postići učinak čuđenja, pobuđivanja njihove znatiželje, priznanje za njihova otkrića. Treba podržavati njihovu upornost i podupirati njihov inovativni kapacitet.³²

3.3.2. Socijalni razvoj

Socijalni razvoj pretpostavlja razvoj mogućnosti za društveno djelovanje i sudjelovanje, a odvija se unutar društvene zajednice u kojoj djeca imaju osjećaj pripadanja i stječu iskustvo prakticiranja vlastitog utjecaja i uvažavanju razlika. Djeca razvijaju empatiju i društvene odnose kada su oni u interakciji s drugima i stoga bi okruženje za učenje trebalo podržavati djecu u izgradnji odnosa s drugom djecom, odgojiteljima, lokalnom okolinom, sa aktivnostima, predmetima, igračkama i slično. Odnosi unutar skupine su presudni da bi se djeca naučila

³¹ https://emu.dk/sites/default/files/2021-03/8077%20SPL%20Hovedpublikation_UK_WEB%20FINAL-a.pdf

³² isto

empatiji. Empatija se definira kao svjesnost vlastitih osjećaja, razumijevanja tuđih osjećaja i sposobnost djelovati na načine koji također podržavaju interakciju s drugima. Ključni faktor za razvoj dječje empatije kod djece je odgojiteljska zainteresiranost za djetetovu perspektivu, izraženo i verbalno i fizički. Kad odnosi između odgojitelja i djece se grade na jednakosti, razumijevanju i empatiji, to ne samo da pomaže djeci da postanu neovisna i dopušta im se da imaju riječ, već im pomaže u boljem razumijevanju drugih.³³

3.3.3. Komunikacija i jezik

Djeca stječu i razvijaju komunikaciju i jezik kroz bliske odnose sa svojim roditeljima/skrbnicima, drugom djecom u zajednici i odgojiteljima. Jezik se uči kao prirodan nastanak gledanja, gugutanja i gesta, a to zahtjeva intimnost, kontakt očima i zajedničku pažnju. Stoga bi odgojitelji trebali biti empatični i znatiželjni te voljni sudjelovati u komunikaciji i razgovoru s fokusom na tome što djecu zanima, te poticati interakciju. Kako odgojitelji komuniciraju i razgovaraju s djecom o dnevnim rutinama i aktivnostima ključno je za dječju komunikaciju i razvoj jezika. Djeca razvijaju svoj jezik kroz dijalog s jezičnim uzorima slušajući, govoreći, postavljajući pitanja o svom okruženju i poigravanju se jezikom. Komunikacija i jezik ključni su za izgradnju odnosa, sudjelovanje u zajednicama i održavanje prijateljskih odnosa. Učenje od druge djece svih dobnih skupina je bitno za proces jezičnog razvoja. Igranje je važno polje prakse za dječje verbalne i neverbalne komunikacije, vokabular i tvorbu rečenica. U nekim slučajevima odgojitelji trebaju sudjelovati i postaviti okvir za aktivnost. Odgojitelji su odgovorni da djeca budu izložena mnogim i raznolikim iskustvima s jezikom kroz samoorganizirane i spontane aktivnosti djece. Dakle, važno je da odgojitelji primijete djecu koja se ne uključuju u razgovor i aktivnosti na vlastitu inicijativu, te ih potaknu na to.³⁴

³³ https://emu.dk/sites/default/files/2021-03/8077%20SPL%20Hovedpublikation_UK_WEB%20FINAL-a.pdf

³⁴ isto

3.3.4. Tijelo, osjetila i pokreti

Tijelo je veliki i složeni osjetilni sustav koji čini temelj za iskustvo, znanje i emocionalne i društvene procese, a sva komunikacija i razvoj odnosa proizlaze iz tijela. Odgojno-obrazovni sustav treba omogućiti svoj djeci, uključujući djecu s ograničenim iskustvom svog tijela, osjetila i pokreta da sudjeluju u zajednicama, aktivnostima i igri, a odgojitelji trebaju poticati dječju kretanju pokazujući im radost kretanja i fizičke aktivnosti.

Djeca sudjeluju u različitim zajednicama u društvu kroz njihovo tijelo, a tijelo ima fizičku kao i egzistencijalnu dimenziju. Fizička dimenzija uključuje razumijevanje tijela kao biološki sustav sa svim svojim različitim dijelovima, odnosno funkcije ovih dijelova, njihove interakcije i reakcije. Pedagoško okruženje za učenje treba omogućiti djeci da dožive svijet svojim tijelom i kroz njega njihovo tijelo. Tijelo je izvor svijesti o drugim stvarima i drugim ljudima, te vlastitog tijela u svijetu, uključujući estetski, društveni, emocionalni i pokretni proces. Osjetila su temelj percipiranja i razumijevanja svijeta. Pedagoško okruženje za učenje treba podržati stimulaciju triju osnovnih motoričkih osjetila, a to su taktilno osjetilo (dodir), vestibularno (kretanje i ravnoteža), te proprioceptivno osjetilo (mišići i zglobovi) u kombinaciji s ostala četiri osjetila (njih, okus, vid i sluh). Osjetila su ključna za motorički razvoj djeteta i automatizaciju kretanja (grube i fine motoričke funkcije). U pokretnim zajednicama djeca razvijaju vještine snalaženja s tjelesnim/osjetilnim izrazima, a oni poboljšavaju njihovu sposobnost dekodiranja i razumijevanja gesti i izraza lica i tijela druge djece i odraslih. Pokret se odnosi na dječje aktivno istraživanje svijeta i njihovih tijela, samostalno i zajedno s drugom djecom te odgojiteljima.³⁵

3.3.5. Priroda, život na otvorenom i prirodni fenomeni

Doživljaji prirode tijekom djetinjstva imaju emocionalnu, tjelesnu, društvenu i kognitivnu dimenziju. Priroda je prostor u kojem djeca mogu eksperimentirati s prirodnim znanstvenim fenomenima i stječu svoja prva iskustva o tome kako razmišljati o tim pojavama i analizirati ih. Također, priroda je i temelj rada održivosti i interakcije između ljudi, društva i prirode.

Uključenost, neposredna radost, osjećaj i perspektiva važni su za dječja iskustva i aktivnosti u prirodi. Djeca bi trebala biti izložena okruženju kao što su šume, plaže, močvare,

³⁵ https://emu.dk/sites/default/files/2021-03/8077%20SPL%20Hovedpublikation_UK_WEB%20FINAL-a.pdf

kao i živim organizmima kao što su životinje, mikroorganizmi i biljke. Koncepti prirode trebaju biti integrirani u okruženje za učenje, a s djecom treba razgovarati o iskustvima i njihovom razumijevanju prirode. Znanje o prirodi odnosi se i na ljudski utjecaj i na interakciju s prirodom, odnosno na održivost i na iskorištavanje prirodnih resursa. Korištenje vanjskih prostora kao okruženje za učenje pruža neposredna osjetilna iskustva u autentičnom okruženju. Postoje različite vrste vanjskih prostora: otvoreni i društveni prostori, poput travnjaka ili livada, zatim ograđena igrališta, te divljina poput šuma i plaža. Otvoreni prostor omogućuje osjet, kretanje, maštu i kreativnost, a tlo je dobro pogodno za pustolovne aktivnosti.³⁶

3.3.6. Kultura, estetika i zajednica

Kultura je umjetnička, stvaralačka snaga koja aktivira dječja osjetila i emocije, a označava skup kulturnih vrijednosti koje su djeca stekla svojom svakidašnjicom. Pedagoško okruženje za učenje treba podržati kreativne aktivnosti i estetiku, uključujući i dojam i izražavanje. Dimenzija dojma sastoji se od dječjeg vlastitog estetskog iskustva kroz izravne susrete s različitim umjetničkim oblicima poput izvedbe umjetnosti, filma, slikarstva, glazbe, pjevanja i književnosti. Estetska iskustva omogućuju djeci da dijele, vide sebe te interpretiraju vlastito životno iskustvo, razmišljanja i snove. U isto vrijeme, ova iskustva imaju i tjelesnu dimenziju u kojoj dojmovi ostavljaju predjezične tragove u obliku tjelesnih osjeta i doživljaja. Na primjer, djeca mogu osjećati napetost u svom tijelu kada slušaju zadivljujuće priče ili mogu osjetiti radost ili tugu kada pogledaju boje slike. Dimenzija izražavanja obuhvaća dječju vlastitu dimenziju kreativnosti i eksperimentalnu praksu. Ova dimenzija obuhvaća dječju strast, kreativnost, improvizaciju i aktivno sudjelovanje. Znatiželja, igra i mašta dio su estetskog procesa učenja i potiču nove perspektive i pogleda koji se mogu usidriti kao novo znanje i novo učenje. Odgojiteljska uloga je da budu pažljivi i podržavaju djecu u formiranju vlastitog kulturnog izričaja u učenju.³⁷

³⁶ <https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65d897/1553968298535/pdf4049.pdf>2019

³⁷ isto

4. KURIKULUM RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA U ŠVEDSKOJ

4.1. Holistički pristup

Odgoj u predškolskoj ustanovi trebao bi postaviti temelje cjeloživotnog učenja. Obrazovanje se treba temeljiti na holističkom pristupu djeci i potrebama djece u kojem skrb, razvoj i učenje čine cjelinu. U suradnji s roditeljima/skrbnicima predškolska ustanova treba promicati razvoj djece kako bi postali aktivni, kreativni, kompetentni i odgovorni ljudi i članovi društva.

Obrazovanje uključuje podučavanje. Podučavanje podrazumijeva stimuliranje i izazivanje djece, uzimajući ciljeve kurikuluma kao polazište i smjer, koji ima za cilj poticanje razvoja i učenja među djecom. Vrijeme u predškolskoj ustanovi trebalo bi se temeljiti na sadržajima koji su planirani, ali i na spontanim sadržajima. Odgoj u predškolskoj ustanovi treba planirati i provoditi na način da se promiče razvoj, zdravlje i dobrobit djece. Predškolska ustanova bi također trebala ponuditi dobro okruženje i uravnotežen dnevni ritam uz odmor i aktivnosti koje su prilagođene njihovim potrebama i duljini boravka. Okruženje treba ponuditi svoj djeci raznovrsne aktivnosti u različitim kontekstima. Imati nekoliko opcija za izbor pruža povećane uvjete za djecu da prošire svoje obrasce igre i izbor aktivnosti.³⁸

4.2. Temeljne vrijednosti

Predškolske ustanove u Švedskoj dio su školskog sustava i počivaju na demokratskim osnovama. Zakon o odgoju i obrazovanju (2010:800) propisuje da je svrha odgoja i obrazovanja u predškolskoj ustanovi osigurati da djeca stječu i razvijaju znanja i vrijednosti. Trebale bi promovirati cjelovit dječji razvoj i učenje, te cjeloživotnu želju za učenjem.

Obrazovanje također ima za cilj prenijeti i uspostaviti poštovanje ljudskih prava i temelje demokratskih vrijednosti na kojima se temelji švedsko društvo. Svaka osoba koja radi u predškolskoj ustanovi treba promicati poštivanje nepovredivosti ljudskog života, individualne slobode i integriteta, jednaku vrijednost svih ljudi, jednakost između žena i muškaraca, djevojčica i dječaka, te solidarnost među ljudima. Nijedno dijete u predškolskoj ustanovi ne smije biti povrgnuto diskriminaciji na temelju spola, transrodnog identiteta,

³⁸ <https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65d897/1553968298535/pdf4049.pdf>2019

etničkog podrijetla, vjere ili drugog uvjerenja, invaliditeta, seksualne orijentacije ili dobi djeteta. Obrazovanje treba provoditi u demokratskim oblicima i postaviti temelje za rastući interes i odgovornost djece za aktivno sudjelovanje u građanskom životu i za održivi razvoj, ne samo ekonomski, nego i društveni i ekološki. Predškolska ustanova treba odražavati vrijednosti i prava izražena Konvenciji UN-a o pravima djeteta. Obrazovanje bi se stoga trebalo temeljiti na onome što se smatra najboljim interesom djeteta, da djeca imaju pravo na sudjelovanje i utjecaj, te da djecu treba osvijestiti o svojim pravima.³⁹

4.3. Norme i vrijednosti

Predškolska ustanova treba aktivno i svjesno utjecati i stimulirati djecu na prihvaćanje zajedničkih vrijednosti našeg društva i pustiti ih da dođu do izražaja u praktičnom, svakodnevnom djelovanju u raznim kontekstima.

Ciljevi predškolske ustanove temelje se na otvorenosti i solidarnosti, poštivanju i razumijevanju jednake vrijednosti svih ljudi i ljudskih prava, te suosjećanja sa situacijom drugih ljudi i njihovim individualnim problemima. Također, jedan od važnih ciljeva su i interes za održivi razvoj te aktivno sudjelovanje u društvu.

Odgovitelji se usmjerava da poštuju i zadovoljavaju dječje potrebe, primjene demokratski pristup u kojem su djeca aktivno uključena, te da aktivno uključe perspektivu ravnopravnosti spolova kako bi sva djeca bila jednaka. Također, postoje i smjernice za stručni tim, koji bi trebao surađivati u radu na aktivnim mjerama za sprječavanje diskriminacije i zlostavljanja, svjesno i aktivno raditi na ravnopravnosti spolova, pristupiti problemima, ponuditi pomoć djeci i podršku u rješavanju sukoba i nesporazuma, osvijestiti djecu da ljudi mogu imati različite vrijednosti koje određuju njihova gledišta i djelovanja, te surađivati sa skrbnicima i razgovarati o pravilima i pristupima u odgojno-obrazovnoj ustanovi.⁴⁰

4.4. Razumijevanje i suosjećanje prema drugima

Odgojno-obrazovni praktičari trebali bi promicati poštivanje intrinzične vrijednosti svake osobe i težiti održivom razvoju. Obrazovanje treba djeci dati priliku da razviju svoju sposobnost izražavanja, empatiju i obzir prema drugima poticanjem i jačanjem njihovih

³⁹ <https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65d897/1553968298535/pdf4049.pdf>2019

⁴⁰ isto

suosjećanja te uvid u emocije drugih ljudi. Obrazovanje bi trebalo biti karakteristika otvorenosti i poštivanja razlika u percepciji i načinima života ljudi. Predškolska ustanova je društveno i kulturno okupljalište koje treba promovirati kod djece razumijevanje vrijednosti različitosti. Svijest o različitim životnim uvjetima može pomoći u razvoju sposobnosti razumijevanja i suosjećanja s drugim ljudima i njihovim vrijednostima. Po zakonu (2009:724) o nacionalnim manjinama navodi da su nacionalne manjine Židovi, Romi, Sami, Švedski finci i Tornedalci. Sami su također autohtoni narod. Zakon o jeziku (2009:600) navodi da su jezici nacionalnih manjina finski, jidiš, meänkieli, romski i samijski.⁴¹

4.5. Objektivnost

Predškolska ustanova treba biti otvorena za različitost, a svi koji rade u njoj trebaju istodobno podržavati temeljne vrijednosti navedene u Zakonu o odgoju i obrazovanju te u propisanom i važećem planu i programu. Odgojno-obrazovna ustanova treba poticati djecu na izražavanje svojih misli i ideja, te stvoriti uvjete za to. Pristup svih zaposlenih u predškolskoj ustanovi i način na koji se ponašaju utječe na dječje razumijevanje i poštivanje prava i obveze koje vrijede u demokratskom društvu. To nam govori kako svi koji rade u predškolskim ustanovama predstavljaju uzor djeci.

4.6. Ekvivalentno obrazovanje

Zakon o odgoju i obrazovanju propisuje da obrazovanje treba biti jednak bez obzira u kojem dijelu zemlje se provodi. Treba uzeti u obzir različite uvjete i potrebe djece te uključiti svu djecu u predškolski sustav. To podrazumijeva da obrazovanje ne može biti svugdje na isti način strukturirano. Obrazovanje treba polaziti od kurikuluma i onoga za što djeca pokazuju interes, ali i od znanja i prethodno stečenih iskustava djece. Trebalo bi kontinuirano poticati djecu inspirirajući ih da stvaraju nova otkrića i stječu nova znanja. Posebnu pozornost treba posvetiti djeci koja trebaju više usmjeravanja i stimulacije ili posebnu podršku.⁴²

⁴¹ <https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65d897/1553968298535/pdf4049.pdf>2019

⁴² isto

4.7. Igra je temelj razvoja, učenja i dobrobiti

Za djecu je igra sama po sebi važna aktivnost. Igra im daje mogućnost oponašanja, maštanja i obrade dojmova. Ona im omogućuje formiranje slike o sebi i drugima, te potiče maštu. Također, može potaknuti dječje motoričke vještine, komunikaciju, suradnju i rješavanje problema, kao i sposobnost razmišljanja u smislu simbola i slika. Stoga je važno dat djece vrijeme, prosto i mir da mogu izmišljati igre i eksperimentirati. Igra bi trebala imati središnju ulogu u obrazovanju. Pristup svakoga tko je dio radnog tima i okruženje koje potiče igru potvrđuju važnost igre za razvoj, učenje i dobrobit djece. Aktivna prisutnost omogućuje potporu u komunikaciji između djece i do sprječavanja i upravljanja sukobima.⁴³

4.8. Njega, razvoj i učenje

Odgoj u predškolskoj ustanovi trebao bi pridonijeti razvoju razumijevanja djece. Istraživanje, znatiželja i želja za igrom trebaju biti temelj su Švedskog ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Odgojno-obrazovna ustanova treba svakom djetetu osigurati uvjete za razvoj njihova identiteta i osjećaja sigurnosti, motoričkih vještina, koordinacije i percepcije tijela, izražavanja i komuniciranja, te njihovog kulturnog identiteta. Također, treba potaknuti i razvoj razumijevanja prostora, vremena i oblika, odnosa u prirodi, te sposobnost istraživanja i konstruiranja.

Uloga odgojitelja je pružiti djeci osjećaj zabave i smislenosti učenja novih stvari, osigurati dobru njegu uz balans između aktivnosti i odmora, dati uvjete za razvoj, učenje i igru, a istovremeno biti potaknuti da koriste svoje puno sposobnosti, te dati uvjete za izgradnju odnosa povjerenja i osjećaja sigurnosti u skupini. Stručni tim promovira dostupno okruženje za njegu, igru, kretanje, učenje i razvoj, inspirira i izaziva djecu da prošire svoje sposobnosti i interese na način da nadilazi rodno stereotipne izbore. Međutim, stručni tim također stvara uvjete da djeca razviju sposobnost komuniciranja, te da prenose vlastita iskustva, ideje i misli koristeći različite oblike izražavanja.⁴⁴

⁴³ <https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65d897/1553968298535/pdf4049.pdf>2019

⁴⁴ isto

4.9. Odgojno-obrazovna ustanova i obiteljsko okruženje

Kako bi se stvorili što bolji uvjeti da djeca mogu steći bogatstvo, svestranost razvoja, predškolska ustanova treba blisko i povjerljivo surađivati s obitelji. Dakle, kako bi se suradnja ostvarila odgojitelji su zaduženi za sadržaj, dizajn i provedbu razvojnog dijaloga u skladu s nacionalnim ciljevima, a stručni tim ima ulogu preuzeti odgovornost za razvoj odnosa povjerenja između odgojno-obrazovne ustanove i obiteljskog okruženja. Također, stručni tim bi trebao biti jasan o ciljevima i sadržaju obrazovanja kako bi se stvorili uvjeti za mogućnost utjecaja djece i roditelja/skrbnika, te trebao bi biti informiran o osobnim prilikama djece s poštovanjem prema dječjem integritetu.⁴⁵

4.10. Sudjelovanje i utjecaj na dijete

Odgoj u predškolskoj ustanovi trebao bi postaviti temelje za razumijevanje djece što predstavlja demokraciju. Društveni razvoj djece, prema njihovoj sposobnosti, razvija preuzimanje odgovornosti za svoje postupke i za svoje okruženje u predškolskoj ustanovi. Djeca imaju pravo na sudjelovanje i utjecaj. Potrebe i interesi koje sama djeca izražavaju na različite načine temelj su za oblikovanje okruženja i planiranje obrazovanja.

Cilj odgojno-obrazovne ustanove jest da djeca razvijaju interese i sposobnosti izražavanja misli i mišljenja, sposobnost preuzimanja odgovornosti za svoje postupke, te razumijevanje demokratskih principa i razvijanje sposobnosti suradnje. Kako bi ti ciljevi ostvarili, odgojitelji su tu da stvaraju utjecaj na metode i sadržaj rada, a stručni tim vodi brigu da sva djeca imaju jednak utjecaj i prostor za sudjelovanje bez obzira na spol, te priprema djecu za sudjelovanje i odgovornost.⁴⁶

4.11. Prijelaz u školu i suradnja

Predškolska ustanova treba na povjerljiv način surađivati s predškolskim grupom, školom i djecom školskog uzrasta kako bi se podržao razvoj i učenje djece u dugoročnoj perspektivi. Prije premještanja, školski oblici su uključeni i treba dijeliti znanja, iskustva i informacije o sadržaju obrazovanja, kako bi promicali kontekst, kontinuitet i napredak u

⁴⁵ <https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65d897/1553968298535/pdf4049.pdf>2019

⁴⁶ isto

razvoju i učenju djece. Trebali bi postojati i oblici suradnje usmjereni na pripremu djece i njihovih skrbnika prije prelaska iz predškolske ustanove u školsku ustanovu.

Odgovitelji prema tome, u suradnji s odgojiteljem predškolske grupe, trebao bi dijeliti znanja, iskustva i informacije o sadržaju obrazovanja kako bi se stvorio kontekst, kontinuitet i napreda u razvoju i učenju djece, dok stručni tim ujedno priprema i skrbnike za njihov premještanje u školu.⁴⁷

4.12. Praćenje, evaluacija i razvoj

Svi članovi stručnog tima moraju, na temelju svojih uloga, osigurati edukaciju u skladu s nacionalnim ciljevima i istražiti koje mjere je potrebno poduzeti za unaprjeđivanje obrazovanja i time povećati postizanje ciljeva. Svrha evaluacije je stjecanje znanja o tome kakva je kvaliteta predškolske ustanove, odnosno kako se njegova organizacija, sadržaj i provedba mogu razviti tako da svakom djetetu pružaju najbolje moguće uvjete za razvoj i učenje. U konačnici to uključuje razvoj boljih radnih procesa, mogućnost utvrđivanja je li se rad odvija u skladu s ciljevima, te istražuje koje mjere su potrebne kako bi se poboljšali uvjeti za igru, učenje, razvoj djece, osjećaja sigurnosti i zabave u predškolskoj ustanovi. Analize rezultata evaluacije naznačuju područja koja su kritična za razvoj. Djeca i skrbnici trebaju sudjelovati u evaluaciji i njihovim stavovima treba dati istaknuto mjesto.⁴⁸

4.13. Odgovornost odgojitelja

Aktivnosti u predškolskoj ustanovi trebaju se odvijati pod vodstvom odgojitelja te promicati razvoj i učenje djece kroz stjecanje znanja i vrijednosti. Odgovornost odgojitelja jest da vodi brigu i razvoj djeteta u cijelosti, planira i provodi aktivnosti na temelju kurikuluma, te da se aktivnosti javljaju spontano i budu vođene interesima djece. Također, i razvijati pedagoški sadržaj i okruženje na način da potiču dječji razvoj i učenje, te koja izazivaju i potiču interes i njihovu radoznalost.⁴⁹

⁴⁷ <https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65d897/1553968298535/pdf4049.pdf>2019

⁴⁸ isto

⁴⁹ isto

4.14. Odgovornost ravnatelja

Kao pedagoški voditelj i voditelj odgojitelja, te drugog osoblja u odgojno-obrazovnoj ustanovi, ravnatelj ima odgovornost za osiguranje odgoja kao cjelina usmjerena je ka nacionalnim ciljevima. Ravnatelj je odgovoran za kvalitetu predškolske ustanove i ima, unutar zadanih ograničenja, posebnu odgovornost za provođenje sustavnog rada na kvaliteti zajedno s odgojiteljima i ostalim osobljem. Odgovoran je također za kontinuirano provođenje i dokumentiranje rada na aktivnim mjerama protiv diskriminacije i zlostavljanja, za razvijanje i unaprjeđenje metoda rada u svrhu dobrobiti djece, osmišljavanje okruženja da djeci kojima je potreba posebna podrška je omogućena, te prilagoditi raspodjelu sredstva tako da sva djeca dobiju podršku. Naravno, vrlo je bitna i suradnja sa školom kako bi se stvorili uvjeti za konsenzus i povjerljivu suradnju, te sa odgojiteljima i stručnim timom dijeljenje svojeg znanja u svrhu razvoja obrazovanja.⁵⁰

5. KURIKULUM RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA U FINSKOJ

5.1. Nacionalni temeljni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje u Finskoj

U skladu sa Zakonom o obrazovanju i skrbi u ranom djetinjstvu, nacionalni temeljni kurikulum za obrazovanje i skrb u ranom djetinjstvu nacionalni je dokument koji je izdala Finska nacionalna agencija za obrazovanje. Prema njemu se izrađuju lokalni nastavni planovi i programi za rani odgoj i njegu djece te individualni planovi za odgoj i njegu djece u ranom djetinjstvu, a odgoj i skrb u ranom djetinjstvu se provode u skladu s nacionalnim temeljnim nastavnim planom i programom. Formuliranje nacionalne kurikulumu definirano je posebno Zakonom o predškolskom odgoju i obrazovanju koji sadrži odredbe o pravu djeteta na odgoj i njegu u ranom djetinjstvu te ciljevima odgoja i skrbi u ranom djetinjstvu.

Svrha nacionalnog temeljnog kurikulumu za rani odgoj i njegu djece je podržati i usmjeriti pružanje, provedbu i razvoj ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja te promicati provedbu visokokvalitetne i ravnopravne odgojno-obrazovne ustanove. Odgoj i skrb u ranom djetinjstvu odnosi se na sustavnu i ciljanu cjelinu koja se sastoji od obrazovanja, poučavanja i skrbi s posebnim naglaskom na pedagogiju. Nacionalni temeljni kurikulum za odgoj i njegu u

⁵⁰ <https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65d897/1553968298535/pdf4049.pdf>2019

ranom djetinjstvu specificira ključne ciljeve i sadržaje ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, suradnju između pružatelja uloga i skrbnika djece, međusektorsku suradnju kao i sadržaje djetetova individualnog plana.⁵¹

5.2. Misija i opći ciljevi odgoja i skrbi u ranom djetinjstvu

Obrazovanje i skrb u ranom djetinjstvu društvena je usluga s nizom zadataka. Misija predškolske ustanove je promicati holistički rast, razvoj i učenje djece u suradnji s njihovim skrbnicima. Sustav odgoja i obrazovanja promiče jednakost među djecom i sprječava njihovu socijalnu isključenost. Znanja i vještine stečene u sustavu odgoja i obrazovanja jačaju sudjelovanje i aktivno djelovanje djece u društvu.⁵²

5.3. Obveze koje usmjeravaju organizaciju odgoja i obrazovanja

Obveze koje usmjeravaju organizaciju obrazovanja i skrbi u ranom djetinjstvu temelje se na Ustavu Finske, Zakonu o odgoju i skrbi u ranom djetinjstvu i Vladinoj Uredbi o odgoju i skrbi u ranom djetinjstvu kao u skladu s Ustavom Finske, nitko se ne smije, bez prihvatljivog razloga, tretirati drugačije od drugih osoba na temelju spola, dobi, porijekla, jezika, vjere, uvjerenja, mišljenja, zdravlja, invaliditeta ili drugog razloga. Obveze koje proizlaze iz drugog zakonodavstva i međunarodnih ugovora kojih je Finska također propisala se moraju uzeti u obzir u pružanju ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. To uključuje, između ostalih, Zakon o zabrani diskriminacije, Zakon o ravnopravnosti žena i muškaraca, Europsku konvenciju o ljudskim pravima, Konvenciju UN-a o pravima djeteta, Konvenciju UN-a o pravima osoba s invaliditetom, UN-ovu konvenciju o pravima osoba s invaliditetom te Deklaracija o pravima autohtonih naroda kao i UN-ovi ciljevi održivog razvoja. Razvoj ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja vođen je principom inkluzije. Sva djeca mogu zajedno sudjelovati u predškolskom sustavu, bez obzira na pitanja kao što su njihove potrebe za podrškom, invaliditet ili kulturno porijeklo.

Prema Zakonu o odgoju i obrazovanju u ranom djetinjstvu, cilj ranog i predškolskog odgoja i obrazovanje je:

⁵¹ Finnish National Agency for Education. (2018). National core curriculum for early childhood education and care

⁵² isto

- promicanje cjelovitog rasta, razvoja, zdravlja i dobrobiti svakog djeteta prema njegovoj dobi i razvoju;
- podržati djetetove preduvjete za učenje, te promicati njegovo cjeloživotno učenje i implementaciju ravnopravnosti u obrazovanju;
- provoditi raznolike pedagoške aktivnosti temeljene na igri, tjelesnoj aktivnosti, umjetnosti i kulturnoj baštini te omogućiti pozitivna iskustva učenja;
- utvrditi da je dječji vrtić okruženje koje potiče razvoj i učenje te da je zdravo i sigurno;
- čuvati pristup koji poštuje djecu i stabilne međusobne odnose između djece i osoblja ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja;
- pružiti svoj djeci jednake mogućnosti za predškolski sustav, promicati jednakost i ravnopravnost spolova te pomoći djeci da razviju sposobnost razumijevanja i poštivanja opće kulturne baštine i jezičnog, kulturnog, vjerskog i ideološkog porijekla svakog djeteta;
- prepoznati djetetovu potrebu za individualnom podrškom i pružiti mu odgovarajuću podršku u predškolskog sustavu ako se ukaže potreba, u međusektorskoj suradnji kada je to potrebno;
- razvijati djetetov timski rad i vještine interakcije, promicati djetetovu sposobnost djelovanja u skupini vršnjaka te ga usmjeravati na odgovorno i održivo djelovanje, poštivanje drugih ljudi i članstvo u društvu;
- osigurati da djeca dobiju priliku sudjelovati i utjecati na stvari koje ih se tiču;
- djelovati zajedno s djetetom kao i djetetovim roditeljem ili drugim skrbnikom kako bi promicali djetetov uravnotežen razvoj i holističku dobrobit, kao i podržavali roditelja ili drugog skrbnika u obrazovanju djece.⁵³

5.4. Temeljne vrijednosti

Opća načela temeljnih vrijednosti nacionalnog temeljnog kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje uključuju pravo djeteta na dobrobit, skrb i zaštitu, uvažavanje mišljenja djeteta također kao uvjet jednakog i pravednog tretmana i zaštite od diskriminacije u

⁵³ Finnish National Agency for Education. (2018). National core curriculum for early childhood education and care

skladu s Konvencijom UN-a o pravima djeteta, Zakonom o odgoju i skrbi u ranom djetinjstvu i Konvencijom UN-a o pravima osoba s invaliditetom.

Rani i predškolski odgoj i obrazovanje temelji se na konceptu intrinzične vrijednosti djetinjstva. Svako dijete je jedinstveno i vrijedno kao on ili ona. Svako dijete ima pravo biti saslušano, viđeno, zapaženo i shvaćeno kao pojedinac i kao član zajednice.

Odgoj i skrb u ranom djetinjstvu temelji se na poštivanju života, ljudskih prava i održivog razvoja te nepovredivosti ljudskog dostojanstva. Odgojitelj u ustanovi ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja podržava rast djece kao ljudskih bića koja teže istini, dobroti, ljepoti, pravdi i miru. Sustav ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja poštuje znanje i sposobnosti koje se očituju u našim stavovima prema sebi, drugim ljudima, okolini i informacijama, u načinu na koji djelujemo i u našoj spremnosti da činimo ono što je ispravno. Osoblje usmjerava djecu da djeluju na temelju temeljnih vrijednosti i raspravljaju o vrijednostima i idealima. Maltretiranje, nasilje, rasizam ili druge vrste diskriminacije nisu prihvatljivi u bilo kojem obliku ili od bilo koga.

Djeca imaju pravo na svoje mišljenje, imaju pravo igrati se te graditi sliku o sebi, svoj identitet i svijet na svojim osobnim polazištima, te doživjeti zajedništvo i pripadati grupi. Također, djeca imaju pravo na cjelovite informacije, na obradu emocija i sukoba te na eksperimentiranje i učenje novih stvari.

Obrazovanje i skrb u ranom djetinjstvu promiču demokratske vrijednosti finskog društva, kao što su jednakost i raznolikost. Djeca moraju imati priliku razvijati svoje vještine i donositi izbore neovisno o razlozima povezanim, na primjer, sa spolom, podrijetlom, kulturnom pozadinom ili drugim razlozima povezanim s tom osobom. Osoblje je odgovorno za stvaranje atmosfere koja poštuje različitost. Otvoren odnos s poštovanjem prema različitim obiteljima i njihovim različitim jezicima, kulturama, svjetonazorima i religijama, tradicijama i pogledima na obrazovanje stvara preduvjete za dobru obrazovnu suradnju. Podržavaju se dječji obiteljski identiteti i obiteljski odnosi kako bi svako dijete svoju obitelj doživljavalo kao vrijednu.

U ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju se slijede načela održivog načina života, uzimajući u obzir njegove društvene, kulturne, ekonomske i ekološke dimenzije. Rani i predškolski odgoj i obrazovanje postavlja temelj za eko socijalno znanje i sposobnost,

dopuštajući ljudima da shvate ekološku održivost kao preduvjet za društvenu održivost i ostvarivanje ljudskih prava.⁵⁴

5.5. Koncept učenja

Nacionalni temeljni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje u Finskoj temelji se na koncepciji učenja prema kojoj djeca rastu, razvijaju se i uče u interakciji s drugim ljudima i neposrednom okolinom. Koncepcija učenja također se temelji na pogledu na djetetovo aktivno djelovanje. Djeca su prirodno znatiželjna i žele učiti nove stvari te revidirati i ponoviti naučeno. Učenje je holističko i događa se posvuda. Kombinira znanja, vještine, radnje, emocije, osjetilne percepcije, tjelesna iskustva, jezik i mišljenje. Između ostalog, učenje se događa kada djeca promatraju i ispituju svoju okolinu i dok oponašaju postupke drugih. Djeca također uče igrajući se, krećući se, istražujući, radeći na različitim zadacima i izražavajući se i kroz umjetničke aktivnosti. U ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju prethodna iskustva djece te njihovi interesi i kompetencije polazište su za učenje. Važno je da nova znanja i vještine koje su djeca naučila budu povezana s njihovim sposobnostima u razvoju, kao i sa svijetom koji doživljavaju i njihovim kulturnim porijeklom. Djeca najbolje uče kada se osjećaju dobro i sigurno. Pozitivna emocionalna iskustva i interaktivni odnosi potiču učenje. Zanimljive, ciljno orijentirane i prikladno izazovne aktivnosti inspiriraju djecu da uče više. Igra je značajna za učenje djece ranog odgojno-obrazovnog i odgojnog uzrasta.⁵⁵

5.6. Područja učenja

Ova područja učenja opisuju ključne ciljeve i sadržaje pedagoških aktivnosti u odgoju i skrbi u ranom djetinjstvu. Oni usmjeravaju odgojitelje u planiranju i provedbi svestranih i integrativnih pedagoških aktivnosti zajedno s djecom. Djeca imaju pravo skupljati raznovrsna iskustva iz različitih područja učenja. Umjesto da budu samostalne cjeline koje se provode zasebno, teme područja učenja kombiniraju se i primjenjuju u skladu s interesima i kompetencijama djece. Područja učenja grupirana su u pet cjelina:

- bogati svijet jezika,
- različiti oblici izražavanja,

⁵⁴ Finnish National Agency for Education. (2018). National core curriculum for early childhood education and care

⁵⁵ isto

- ja i naša zajednica,
- istraživanje i interakcija s mojim okruženjem
- rastem, krećem se i razvijam.⁵⁶

5.6.1 Bogati svijet jezika

Zadaća odgoja i skrbi u ranom djetinjstvu je jačanje razvoja dječjih jezičnih vještina i sposobnosti, kao i njihovih jezičnih identiteta. Rani i predškolski odgoj i obrazovanje jača radoznalost djece i interes za jezike, tekstove i kulture. Jezik je i objekt i sredstvo za učenje djece. Pruža djeci sredstva za upravljanje različitim situacijama i stvarima, kao i interakciju s drugima, izražavanje sebe i stjecanje znanja.

Glavna područja jezičnog razvoja djece u ranom i predškolskog odgoju i obrazovanju

Za razvoj **interaktivnih vještina** važna su dječja iskustva da budu saslušana i da dobiju odgovore na svoje inicijative. Osjetljivost odgojitelja i odgovori na dječje poruke, uključujući i neverbalne, bitni su. Razvoj vještina interakcije podupire se poticanjem djece na komunikaciju s drugom djecom i odgojiteljima. Također, **vještine razumijevanja jezika** djece podržane su obilnim jezičnim modeliranjem. Aktivnosti verbalizacije na dosljedan način i diskusije pomažu djeci u razvoju njihova rječnika. Deskriptivan i točan jezik koristi se u različitim situacijama. Slike, objekti i geste koriste se za podršku kada je to potrebno. Prati se i vodi razvoj dječjih **govornih sposobnosti**. Djeca se potiču da govore u različitim situacijama, kako s odraslima tako i s drugom djecom. To pomaže djeci da koriste i razumiju govorni jezik. Dječje se **jezične vještine** usmjeravaju i zajedno s djecom odražavaju korištenje jezika u različitim situacijama. Cilj je ojačati upotrebu jezika uz svjesnost situacije. Djeca vježbaju naizmjenično pripovijedati, objašnjavati i govoriti. Empatija, korištenje humora i učenje lijepog ponašanja također jačaju jezične kompetencije djece. Djeca diverzificiraju svoj jezični izraz kako im se **jezično pamćenje** i **vokabular** proširuju. Odgojitelj ima dužnost svjesno podržavati ovaj razvoj. Razvoj jezičnog pamćenja podupire se, primjerice, korištenjem dječjih pjesmica i igara s pjevanjem. Igranje jezikom, imenovanje stvari i korištenje ilustrativnih riječi pospješuju razvoj dječjeg jezičnog pamćenja i rječnika. Promatranje različitih jezika u

⁵⁶ Finnish National Agency for Education. (2018). National core curriculum for early childhood education and care

neposrednoj okolini podržava razvoj **jezične svijesti** djece. Zadaća odgojitelja je privući i poticati interes djece za govorni i pisani jezik, a postupno i za čitanje i pisanje.⁵⁷

5.6.2. Različiti oblici izražavanja

Zadaća odgoja i skrbi u ranom djetinjstvu je ciljno usmjereno podržati razvoj dječjeg glazbenog, likovnog te verbalnog i tjelesnog izražavanja te ih upoznati s različitim umjetničkim oblicima i kulturnom baštinom. Dječji izričaj karakterizira holistički pristup i kreativna kombinacija različitih načina izražavanja. Umjetnička iskustva i izražavanje promiču dječji potencijal učenja, društvene vještine i pozitivnu sliku o sebi, kao i njihovu sposobnost razumijevanja i strukturiranja svijeta koji ga okružuje. Djeca razvijaju svoje vještine razmišljanja i učenja dok istražuju, tumače i stvaraju značenja prakticirajući različite načine izražavanja. Sposobnost zamišljanja mentalnih slika također je ključna za razvoj djetetova etičkog mišljenja. Različiti oblici izražavanja pružaju djeci sredstva da dožive i percipiraju svijet na način koji im govori i inspirira ih. Umjetnički izraz pruža sredstva za uočavanje zapažanja, emocija i kreativnog razmišljanja vidljivima na način koji motivira djecu. Djeca se upoznaju s različitim oblicima izražavanja korištenjem više osjetila, radnih metoda i okruženja za učenje, kao i kulturnih ponuda dostupnih u lokalnom području.

Cilj glazbenog izričaja u odgoju i obrazovanju u ranom djetinjstvu je pružiti djeci glazbena iskustva te ojačati dječji interes i odnos prema glazbi. Djeca se usmjeravaju da se urone u glazbu i promatraju zvučno okruženje. Djeca kroz glazbene aktivnosti razvijaju svoje sposobnosti za razumijevanje glazbe, kao i trajanje, glasnoću, boju tona i snagu zvuka. Djeca pjevaju pjesmice i uživaju u dječjim pjesmama, eksperimentiraju s različitim glazbenim instrumentima te slušaju i kreću se uz glazbu zajedno s odgojiteljem. Djeca svojim tijelom skupljaju iskustva osnovnog ritma, ritma u riječima i muziciranja. Djecu se potiče da koriste svoju maštu i izražavaju svoje misli i emocije potaknute glazbom, na primjer objašnjavajući ih verbalno, vizualno ili plesom. Cilj likovnog izražavanja je razvijanje dječjeg odnosa prema likovnoj umjetnosti, drugim oblicima likovne kulture i kulturnoj baštini. Djeca imaju priliku uživati u stvaranju slika i stjecanju estetskih iskustava kroz umjetnost. Djeca vježbaju vizualno mišljenje, promatranje i interpretaciju slika kroz svestrani vizualni izraz. Razvijaju svoje vještine u stvaranju slika korištenjem više osjetila i izgradnjom veza s drugim oblicima

⁵⁷ Finnish National Agency for Education. (2018). National core curriculum for early childhood education and care

izražavanja. Djeca eksperimentiraju s raznim metodama, alatima i materijalima za stvaranje slike, primjerice slikanjem, crtanjem, izradom i izradom medijskih prezentacija. Djecu se potiče na verbalno i tjelesno izražavanje, na primjer kroz dramu, ples i igru. Cilj je da vježbe i igre djeci pruže priliku za raznovrsna verbalna i tjelesna iskustva, izražavanje i komunikaciju. Teme koje proizlaze iz dječje mašte ili stvari koje djeca doživljavaju i percipiraju obrađuju se zajedno. Djeca skupljaju iskustva kako spontanog izražavanja, tako i zajednički planiranog, provedenog i procijenjenog kreativnog procesa.⁵⁸

5.6.3. Ja i naša zajednica

Djeca proširuju svoje životno okruženje kada započinju obrazovanje i skrb u ranom djetinjstvu izvan svojih domova. Osim tradicije, modela djelovanja, vrijednosti i pogleda na svoj dom, djeca se susreću s različitim načinima razmišljanja i djelovanja. Misija ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja je razviti dječje sposobnosti razumijevanja raznolikosti lokalne zajednice i prakticiranja djelovanja u njoj. Ovoj se temi pristupa iz perspektiva etičkog razmišljanja, svjetonazora, prošlosti, sadašnjosti i budućnosti lokalne zajednice kao i medija. Razvoj vještina etičkog mišljenja podupire se zajedničkim promišljanjem o etičkim pitanjima koja se pojavljuju u različitim situacijama ili koja se tiču djece. Na primjer, teme mogu biti povezane s prijateljstvom, razlikovanjem krivog od ispravnog, pravdom ili uzrocima straha, tuge i radosti. S djecom se raspravlja o etičkim pitanjima kako bi se osjećala sigurno i prihvaćeno. Također, cilj je promicati međusobno poštovanje i razumijevanje različitih svjetonazora te podržati razvoj dječjih kulturnih identiteta i svjetonazora. Na primjer, godišnje proslave i događaji, kao i dnevne situacije, poput oblačenja ili obroka, pružaju prirodne prilike za ispitivanje svjetonazora. Otvoren je prostor za dječja čuđenja, a životna pitanja koja ih zbunjuju zajedno promišljaju.

5.6.4. Istraživanje i interakcija s mojim okruženjem

Zadaća odgoja i skrbi u ranom djetinjstvu je pružiti djeci sposobnost promatranja, analiziranja i razumijevanja svoje okoline. Djeca se usmjeravaju na istraživanje i djelovanje u prirodnom i izgrađenom okruženju. Rani i predškolski odgoj i obrazovanje podržava razvoj

⁵⁸ Finnish National Agency for Education. (2018). National core curriculum for early childhood education and care

dječjeg matematičkog mišljenja i jača njihov pozitivan stav prema matematici. Rani i predškolski odgoj i obrazovanje također uključuje obrazovanje o okolišu i tehnološko obrazovanje. Osobna zapažanja i iskustva vezana uz okruženje za učenje pomažu djeci razumjeti uzročne odnose i razviti se kao mislioci i učenici.

Cilj odgoja i skrbi u ranom djetinjstvu je pružiti djeci radost pronalaska i učenja u različitim fazama njihova matematičkog razmišljanja. Djeca se kroz ilustrativne i interaktivne aktivnosti upoznaju s matematikom i njezinim područjima. Djeca se usmjeravaju da obrate pažnju na količine oblika i promjene na koje nailaze u svojim svakodnevnim situacijama i okruženju. Različite vježbe koriste se za podršku dječjoj percepciji prostora i ravnine. Djecu se potiče na proučavanje predmeta i oblika i na igru s njima. Kako bi se osnažilo geometrijsko razmišljanje djece, organiziraju im se mogućnosti građenja, umjetničkog rada i modeliranja od gline. Koncept vremena objašnjava se, na primjer, promatranjem doba dana i godišnjih doba. Cilj odgoja i obrazovanja za okoliš je ojačati dječji odnos s prirodom i sposobnost odgovornog ponašanja u prirodi te ih usmjeriti prema održivom načinu života. Obrazovanje o okolišu sastoji se od tri dimenzije: učenje u okolišu, učenje o okolišu i djelovanje za okoliš. Cilj tehnološkog obrazovanja je potaknuti djecu na upoznavanje s eksperimentalnim pristupima i pristupima temeljenim na istraživanju. Djeca se također usmjeravaju na promatranje tehnologije u okruženju i na donošenje vlastitih, kreativnih rješenja. Djecu se potiče da postavljaju pitanja, zajedno pronalaze objašnjenja i donose zaključke.⁵⁹

5.6.5. Rastem, krećem se i razvijam se

Područje učenja rastem, krećem se i razvijam uključuje ciljeve vezane uz tjelesnu aktivnost, obrazovanje o hrani, zdravlje i sigurnost. Zadaća ranog i predškolskog odgoja je izgraditi temelje za način života djece koji cijeni zdravlje i dobrobit te promiče tjelesnu aktivnost zajedno sa skrbnicima. Ovo područje učenja posebno podržava transverzalne kompetencije vezane uz brigu o sebi i upravljanje svakodnevnim životom.

Cilj odgoja i skrbi u ranom djetinjstvu je potaknuti djecu da budu tjelesno aktivna na svestrane načine i da iskuse radost tjelesne aktivnosti. Djecu se potiče da provode vrijeme na otvorenom i da se uključe u tjelesno aktivnu igru tijekom svih godišnjih doba. Osim vježbanja pod nadzorom, osigurava se da djeca svakodnevno dobivaju obilje mogućnosti za samostalnu

⁵⁹ Finnish National Agency for Education. (2018). National core curriculum for early childhood education and care

tjelesnu aktivnost u zatvorenom i na otvorenom. Dovoljna dnevna tjelesna aktivnost važna je za djetetov zdrav rast, razvoj, učenje i dobrobit. Tjelesna aktivnost u skupini razvija društvene vještine djece, kao što su interakcija i vještine samoregulacije. Tjelesna aktivnost mora biti prirodan dio djetetova dana.

Cilj edukacije o hrani je promicanje pozitivnih stavova prema hrani i prehrani te podržavanje raznovrsnih i zdravih prehrambenih navika. Djeca se usmjeravaju na samostalnu prehranu i dobivanje raznovrsne i dovoljne prehrane. Dnevni obroci organizirani su u nežurnoj atmosferi u kojoj djeca uče jesti bez smetnji i dobrog ponašanja za stolom. Pitanja vezana uz zdravlje i sigurnost razmatraju se zajedno s djecom u predškolskom odgoju i obrazovanju. Podržavaju se sposobnosti djece za brigu o svom zdravlju i osobnoj higijeni. S djecom se razgovara o značaju tjelovježbe, odmora i dobrih međuljudskih odnosa za zdravlje i dobrobit. Djeca uče o pitanjima vezanim za sigurnost u svakodnevnim situacijama. To može uključivati situacije u kojima se djeca oblače, jedu, igraju se i provode vrijeme na otvorenom. Djeca prakticiraju sigurnost u prometu na svom području te pravila i običaje vezane uz sigurnu mobilnost. Cilj je podržati osjećaj sigurnosti djece i pružiti im sposobnosti za traženje i traženje pomoći te za sigurno djelovanje u različitim situacijama i okruženjima.⁶⁰

5.7. Operativna kultura odgoja i skrbi u ranom djetinjstvu

Operativna kultura je način rada koji se povijesno i kulturno razvija, a koji se razvija u interakciji zajednice. Odgojitelji i oni koji su zaduženi za obrazovanje i skrb u ranom djetinjstvu odgovorni su za stvaranje preduvjeta za razvoj i evaluaciju operativne kulture u različitim službama i jedinicama ranog i predškolskog sustava.

Operativna kultura ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja je entitet koji se sastoji od:

- vrijednosti i načela,
- tumačenje normi i ciljeva koji usmjeravaju rad,
- okruženja za učenje i metode rada,
- suradnju u svim oblicima interakcije i atmosfere,
- kompetentnost, profesionalnost i razvojni pristup osoblja strukture i prakse vodstva,
- organizaciju, planiranje, provedbu i evaluaciju rada.

⁶⁰ Finnish National Agency for Education. (2018). National core curriculum for early childhood education and care

Sve metode rada u odgoju i skrbi u ranom djetinjstvu moraju podržati djetetov razvoj i učenje. Također postoje pedagoška opravdanja za sve primijenjene metode. Operativna kultura koja podržava ciljeve ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja stvara povoljne uvjete za razvoj djece, učenje, sudjelovanje, sigurnost, dobrobit i održiv način života. Vodstvo značajno utječe na operativnu kulturu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, te njegov razvoj i kvalitetu.⁶¹

5.7.1. Razvoj operativne kulture i načela kojima se ona vodi

Operativna kultura zajednice je u stalnoj tranziciji i također se mora vrednovati i razvijati. Predanost zajedničkim ciljevima promiče provedbu temeljnih vrijednosti i koncepciju učenja. Sagledavanje utjecaja operativne kulture te prepoznavanje i otklanjanje njezinih nepoželjnih značajki važan su dio njezina razvoja. Osnovni preduvjet za stalno razvijanje operativne kulture je da osoblje razumije značaj vrijednosti, znanja i uvjerenja na kojima se temelji njihovo djelovanje i da ih može procijeniti. Ravnatelj vrtića promiču operativnu kulturu koja potiče aktivno sudjelovanje stvaranjem struktura za stručnu raspravu. Ravnatelj je zadužen za to da zajedničke radne prakse budu vidljive i da se redovito provjeravaju i ocjenjuju. Djeca i skrbnici su uključeni u razvoj i evaluaciju operativne kulture.⁶²

U razvoju operativne kulture ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja slijede se sljedeća načela:

- ***Zajednica koja uči***

Zajednica koja uči rade kao zajednica u kojoj djeca i osoblje uče zajedno i jedni od drugih. U zajednici učenja ima mjesta za različita mišljenja i emocije. Djeca i osoblje se potiču da s povjerenjem dijele svoja razmišljanja i eksperimentiraju s različitim pristupima rada. Zajednica koja stalno ocjenjuje i razvija svoje poslovanje postavlja izazove samu sebe, kao i prepoznaje i koristi svoje snage. Zajednica koja uči cijeni poštovanje i promišljeno ponašanje. Zajednica potiče eksperimentiranje, truditi se i ustrajati, a također dopušta i greške. Zajednica se jača zajedničkim radom i sudjelovanjem. Osoblje se potiče na samoprocjenu, razmjenu znanja i kompetencija te istovremeno na stručno usavršavanje.

⁶¹ Finnish National Agency for Education. (2018). National core curriculum for early childhood education and care

⁶² isto

- ***Zajednica koja potiče igru i interakciju***

Operativna kultura koja potiče djecu na igru prepoznaje značaj igre za djetetovu dobrobit i učenje. Odgojitelj prepoznaje čimbenike koji postavljaju granice igri i razvijaju pristupe i okruženja za učenje koja promiču igru. Zajednica potiče svakoga da koristi svoju originalost, maštu, osobni izraz i kreativnost. Odgojitelj podržava nastanak vršnjačkih odnosa među djecom i njeguje prijateljstva.

- ***Sudjelovanje, jednakost i prava***

Inkluzivna operativna kultura promiče sudjelovanje, jednakost i pravo u svim aktivnostima. Poštuju se inicijative, stavovi i mišljenja djece, odgojitelja i roditelja. To zahtijeva svjesni razvoj struktura i praksi koje promiču sudjelovanje. Sudjelovanje se pojačava kada se djeca osjećajno susreću i kada dožive da su viđena i čuti. Uključivanje djece i roditelja u planiranje, provedbu i ocjenjivanje aktivnosti potiče njihovo sudjelovanje. Kako bi se razvila operativna kultura, važno je da se u radnoj zajednici raspravlja o stavovima prema jednakosti i pravima. Djeci se prenose modeli interakcije i korištenja jezika te načini postupanja prema stereotipnim pretpostavkama. Obrazovanje i skrb u ranom djetinjstvu rodno su osjetljivi. Osoblje potiče djecu na izbor bez rodnih uzora ili bilo kojih drugih stereotipnih uloga ili pretpostavki vezanih uz druge osobne karakteristike.

- ***Kulturna raznolikost i jezična svijest***

Kulturna raznolikost doživljava se kao resurs. Zajednica priznaje pravo na vlastiti jezik, kulturu, vjeru i svjetonazor kao temeljno pravo. Rani i predškolski odgoj i obrazovanje cijeni i oslanja se na fínsku kulturnu baštinu i nacionalne jezike, kao i na kulturnu, jezičnu i filozofsku raznolikost u samoj zajednici i njenom okruženju. Kako bi to olakšali, odgojitelji moraju posjedovati znanje o različitim kulturama i svjetonazorima te biti sposobni vidjeti stvari iz različitih perspektiva i staviti se na mjesto drugih.

Obrazovanje i skrb u ranom djetinjstvu uz jezičnu svijest potvrđuje da su jezici prisutni stalno i posvuda. Osoblje djeluje kao jezični model za djecu i mora obratiti pozornost na njihovu osobnu upotrebu jezika. Osoblje potiče djecu na raznovrsnu upotrebu jezika.

- ***Dobrobit, sigurnost i održiv način života***

Zdravi, sigurni i tjelesno aktivni načini života cijenjeni su u odgoju i skrbi u ranom djetinjstvu. Djeca i odgojitelji fizički su aktivni u zatvorenom i na otvorenom. Djecu se navodi da izbjegavaju dugo sjedenje. Dobrobit djece promiče se pružanjem mogućnosti za smirenje i odmor tijekom dana te raznovrsnom, zdravom i dovoljnom prehranom.

Prilikom razvijanja operativne kulture, pozornost se posvećuje pravu na okruženje bez hitnosti i koje potiče koncentraciju. Jasna i sustavna, ali i fleksibilna dnevna struktura promiče dobrobit.

U ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju mora biti osigurana fizička, psihička i socijalna sigurnost cijele zajednice. Djeca moraju biti zaštićena od nasilja, maltretiranja i drugog uznemiravanja. Djeca imaju pravo na utjehu kad god je to potrebno. Maltretiranje, nasilje ili uznemiravanje se ne toleriraju. Zlostavljanje se prepoznaje, intervenira i svjesno i sustavno sprječava u sklopu razvoja operativne kulture. Odgojitelj ima ključnu ulogu u pružanju podrške djeci u razvoju njihovih društvenih i emocionalnih vještina. Djeca vježbaju prepoznavanje i rješavanje sukoba na konstruktivan način. O svakom incidentu uznemiravanja, maltretiranja ili nasilja razgovara se sa skrbnicima djece i zajednički se traže rješenja. Sve aktivnosti vode računa o nužnosti ekološki, kulturno i ekonomski održivog načina življenja. Svakodnevni izbori i postupci odražavaju odgovoran odnos prema prirodi i okolišu.⁶³

5.8. Suradnja s roditeljima/skrbnicima u ranom i predškolskog odgoju i obrazovanju

Suradnja podupire organizaciju djetetova obrazovanja i skrbi u ranom djetinjstvu kako bi svako dijete dobilo obrazovanje i skrb u skladu s njegovim razvojem i potrebama. Suradnja s roditeljima/skrbnicima ima za cilj promicati zajedničku predanost skrbnika i odgojitelja zdravom i sigurnom rastu, razvoju i učenju djece. Ova obrazovna suradnja potpomognuta je izgradnjom povjerenja i ravnopravne interakcije te međusobnog uvažavanja sudionika. Suradnja može imati različite uloge i imati različite oblike tijekom djetetova obrazovanja i skrbi u ranom djetinjstvu. Dječji dnevni događaji i iskustva dijele se s roditeljima/skrbnicima. Važno je poticanje povratnih informacija koje opisuju djetetovo učenje i razvoj. Razgovori između roditelja/skrbnika i odgojitelja o djetetovom danu postavljaju temelj za očuvanje djetetove holističke dobrobiti. Suradnja igra osobito važnu ulogu u prijelaznim fazama, kao što je početak školovanja i skrbi u ranom djetinjstvu te prijelazi tijekom predškolskog obrazovanja kada djeca mijenjaju centre ili započinju predškolsko obrazovanje. Posebnu zadaću imaju zajedničke rasprave kada se za dijete izrađuje individualni rani i predškolski plan.⁶⁴

⁶³ Finnish National Agency for Education. (2018). National core curriculum for early childhood education and care

⁶⁴ isto

5.9. Planiranje i provođenje pedagoških aktivnosti u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju

5.9.1. Okvir za pedagoške aktivnosti

Holistički pristup opisuje pedagoške aktivnosti ranog odgoja i skrbi za djecu i njihovu provedbu. Temeljne vrijednosti, koncepcija učenja i operativna kultura temeljena na njima, kao i raznovrsna okruženja za učenje, suradnja i radne metode postavljaju temelj za ciljno orijentirane aktivnosti. Planiranje aktivnosti počinje s dječjim interesima i potrebama, kao i smislenim aspektima u okruženju u kojem djeca odrastaju. Područja učenja također se koriste kao osnova za planiranje. Preduvjet za kvalitetno pedagoško djelovanje je sustavno dokumentiranje, evaluacija i razvoj. Ciljevi transverzalnih kompetencija također usmjeravaju planiranje aktivnosti. Pri određivanju ciljeva treba uzeti u obzir različite oblike ranih i predškolskih usluga, njihovu kadrovsku strukturu i druge karakteristike.⁶⁵

5.9.2. Pedagoška dokumentacija

Pedagoška dokumentacija bitan je radni pristup u planiranju, provedbi, evaluaciji i razvoju odgoja i skrbi u ranom djetinjstvu. Ova dokumentacija je kontinuirani proces u kojem opažanja, dokumenti i njihova interpretacija u interakciji stvaraju razumijevanje pedagoške djelatnosti. Pedagoška dokumentacija omogućuje sudjelovanje djece i skrbnika u evaluaciji, planiranju i razvoju aktivnosti. Pedagoška dokumentacija proizvodi konkretna i raznovrsna znanja o dječjem životu, razvoju, interesima, razmišljanju, učenju i potrebama, kao i aktivnostima dječje skupine. Pojedinačni dokumenti, poput fotografija, crteža ili zapažanja odgojitelja, omogućuju da se zajedno s djecom ispita razvoj i učenje djece.

Cilj sustavnog dokumentiranja je da odgojitelj upozna pojedino dijete, razumije odnose među djecom kao i prirodu interakcije između odgojitelja i djece u grupi. Svrha pedagoške dokumentacije je provedba ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja na način usmjeren na dijete. Znanje i razumijevanje stečeno dokumentacijom koristi se u svrhu kontinuiranog oblikovanja radnih metoda i okruženja za učenje te ciljeva, metoda i sadržaja aktivnosti kako bi se što bolje zadovoljili interesi i potrebe djece. Individualni plan djeteta dio je procesa pedagoške dokumentacije. Također je potrebna sustavna pedagoška dokumentacija u procjeni

⁶⁵ Finnish National Agency for Education. (2018). National core curriculum for early childhood education and care

dječjih potreba za potporom u rastu i učenju. Dokumenti prikupljeni tijekom dužeg vremenskog razdoblja važan su dio evaluacije pedagoških aktivnosti i samoprocjene djelovanja odgojitelja.⁶⁶

5.10. Posebne perspektive jezika i kulture

U nacionalnom temeljnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje u Finskoj, perspektive vezane uz jezik i kulturu smatraju se primjenjivima na svako dijete koje sudjeluje u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju. Prema Zakonu o obrazovanju i skrbi u ranom djetinjstvu, grad (općina) mora osigurati da se djetetu može pružiti skrb i njega na njegovom ili njezinom materinjem jeziku ako je jezik finski, švedski ili samski. Skrb i njega se može pružiti na znakovnom jeziku za djecu koja koriste znakovni jezik, te također može se pružati na romskom jeziku. U ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju se mogu koristiti i drugi jezici, pod uvjetom da to ne dovodi u opasnost postizanje ciljeva postavljenih u temeljnom kurikulumu. U takvim slučajevima mora se osigurati da se podupire i razvoj finskog/švedskog kao materinskog jezika djeteta. Suradnja između odgojitelja, skrbnika i različitih kulturnih zajednica podržava kulturnu tradiciju djece i obitelji, kao i mogućnosti djece da pokažu svoje kulturno porijeklo.

U Finskoj ima djece koja govore i finski i švedski kao materinji jezik. Za razvoj jezičnih vještina i identiteta ove djece važno je da se podržavaju oba jezika i da se djeca potanku da ih koriste. Poseban cilj odgoja i skrbi o Samijskoj djeci u ranom djetinjstvu je jačanje dječjeg identiteta Samija i svijesti o vlastitoj kulturi te pružiti djeci priliku da uče samijski folklor i tradicionalne vještine. Sami su autohtoni narod čije je pravo na vlastiti jezik i kulturu zaštićeno Ustavom.

U ranom djetinjstvu i skrbi za romsku djecu poseban je cilj podržati pozitivan razvoj dječjeg identiteta i svijesti o vlastitoj povijesti i kulturi te povećati njihovo sudjelovanje u društvu. Kad god je to moguće, djeci se osiguravaju prilike za korištenje i stjecanje vještina na romskom jeziku. Odgoj u ranom djetinjstvu i briga o djeci koja se služe znakovnim jezikom mogu se realizirati u grupama za korisnike znakovnog jezika ili u skupinama koje se sastoje od djece koja se služe znakovnim i govornim jezikom. Cilj odgoja i skrbi na znakovnom jeziku je

⁶⁶ Finnish National Agency for Education. (2018). National core curriculum for early childhood education and care

podržati i ojačati dječji jezični i kulturni identitet pružajući im priliku da koriste i usvoje znakovni jezik na finskom ili finsko-švedskom u suradnji sa skrbnicima.⁶⁷

5.11. Podrška razvoju i učenju djeteta

5.11.1. Načela koja vode pružanje podrške

Podrška djetetovom razvoju i učenju dio je visokokvalitetnog odgoja i njege u ranom djetinjstvu. U vrtiću se osigurava da se svako dijete osjeća prihvaćeno kao samo sebe i kao član grupe. Poticanje djece i pružanje mogućnosti za postizanje uspjeha podupiru razvoj djetetove pozitivne slike o sebi. Cjelokupno osoblje odgovorno je za uočavanje potreba djece za potporom i pružanje podrške u skladu s njihovim obrazovanjem, opisom poslova i dužnostima. Kompetentnost posebnih odgojitelja koristi se u obrazovanju za posebne potrebe i drugim odgojno-obrazovnim zadacima za djecu kojoj je potrebna podrška. Također se koristi za savjetovanje i vođenje drugog osoblja. Kada je potrebno, stručnjaci socijalne i zdravstvene službe sudjeluju u planiranju, provedbi i procjeni potreba djece za potporom.

Podrška razvoju i učenju djece organizirana je u sklopu svakodnevnih aktivnosti odgoja i skrbi u ranom djetinjstvu, a pruža se kroz različite fleksibilne aranžmane. Odgoj i skrb u ranom djetinjstvu može uključivati pomoćnike specifične za dijete ili grupu, čija je zadaća pružiti potporu djetetu ili djeci u skupini te omogućiti njihovo sudjelovanje u aktivnostima. Podrška se također može djelomično ili u potpunosti pružiti u skupini s posebnim potrebama ako je to potrebno zbog djetetovog najboljeg interesa.⁶⁸

5.11.2. Suradnja s djetetom, roditeljem/skrbnikom i drugim stručnjacima tijekom podrške

Odgoj i skrb u ranom djetinjstvu organizira se u suradnji s djetetom i njegovim roditeljem/skrbnikom kako bi svako dijete dobilo obrazovanje i skrb u skladu s njegovim razvojem i potrebama. Suradnja s roditeljem/skrbnikom postaje još značajnija kada je djetetu potrebna podrška. O mogućnosti dobivanja potpore i ključnim načelima provedbe i potpore razgovara se s roditeljem/skrbnikom.

⁶⁷ Finnish National Agency for Education. (2018). National core curriculum for early childhood education and care

⁶⁸ isto

Odgovornost kontaktira izravno roditelja/skrbnika kada se pojave problemi u razvoju ili učenju ili kada postoji zabrinutost u vezi s dobrobiti djeteta. Skrbnik dobiva informacije o rješavanju pitanja u vezi s djetetom te davanju, prijenosu i povjerljivosti podataka. Ciljevi podrške djeci mogu se optimalno ostvariti kada svi sudionici surađuju. Međusektorskom suradnjom vodit će se najbolji interesi djeteta kao primarni faktor. Moraju se utvrditi prakse i načela suradnje s ambulantom za dječje zdravlje, službama za zaštitu djece, edukativnim savjetovalištem, obiteljskim savjetovalištem i ostalim službama općinske socijalne uprave za situacije u kojima se raspravlja o problemima djeteta ili je potrebna intervencija nadležnih tijela. Međusektorska suradnja prvenstveno se ostvaruje uz suglasnost roditelja/skrbnika. U suradnji se moraju poštivati odredbe o povjerljivosti i otkrivanju podataka.⁶⁹

5.11.3. Potpora u odgoju i obrazovanju u ranom djetinjstvu

Dijete u ranom odgoju i njezi može se podržati na mnogo načina. Metode rada i odgojno-obrazovna okruženja za učenje mijenjaju se prema individualnim potrebama djeteta. Potpora može uključivati pedagoške, strukturalne i druge aranžmane koji podržavaju dobrobit. Na primjer, pedagoški aranžmani mogu uključivati savjetodavnu ili povremenu podršku posebnog odgojitelja ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, osobno usmjeravanje za dijete, usluge prevođenja ili pomoći, kao i korištenje posebnih pomagala i informacijske i komunikacijske tehnologije. Korištenje znakova i vizualnih pomagala ili druge potpore za jezik i komunikaciju također može biti uključeno u potporu za dijete. Strukturni aranžmani mogu uključivati smanjenje broja djece u skupini, kao i rješenja vezana uz broj ili strukturu osoblja. Ostali aranžmani koji podržavaju dobrobit mogu uključivati smjernice i konzultacije koje pružaju stručnjaci službi socijalne i zdravstvene skrbi. Podrška razvoju, učenju i dobrobiti zahtijeva stalno promatranje, dokumentiranje i evaluaciju djetetovih potreba za potporom te učinaka i dostatnosti poduzetih mjera. Najprije se ispituju metode rada i okruženja za učenje, kao i njihova prikladnost za dijete. Na temelju ovog ispitivanja ocjenjuje se da li je izmjenom ovih aspekata moguće implementirati prikladnija pedagoška rješenja.⁷⁰

5.11.4. Individualni plan pružanja potpore obrazovanja i skrbi za rano djetinjstvo

⁶⁹ Finnish National Agency for Education. (2018). National core curriculum for early childhood education and care

⁷⁰ isto

Potpora potrebna djetetu, mjere potpore i njihova provedba, kao i povezane odgovornosti i raspodjela dužnosti uključeni su u djetetov individualni plan odgoja i skrbi u ranom djetinjstvu. Odgojitelji je zadužen za pripremu i ocjenjivanje ovog dokumenta u suradnji sa stručnim timom i djetetovim skrbnikom. Podržava se sudjelovanje skrbnika i djeteta u izradi i ocjenjivanju plana. Djetetovo mišljenje se čuje i uzima u obzir u pripremi i evaluaciji plana. Provedba potpore se ocjenjuje, a plan se revidira najmanje jednom godišnje. Učinkovitost pružene podrške mora se redovito ocjenjivati, a plan se po potrebi mijenja. Mora se voditi evidencija o tome kako su ciljevi aktivnosti postignuti, a ciljevi se moraju revidirati kako bi odgovarali promijenjenim potrebama. Plan mora naznačiti ako potpora više nije potrebna i mjere su obustavljene. Potreba za potporom uvijek se procjenjuje kada dijete krene u predškolsko obrazovanje.

Kada se djetetu pruža podrška za razvoj i učenje, njegov individualni plan uključuje sljedeće:

- pedagoška i strukturna rješenja (rješenja vezana uz okruženja za učenje, rješenja vezana uz broj osoblja i strukturu grupe, rješenja vezana uz podršku koja se pruža djetetu, kao što individualno vođenje, aktivnosti u malim grupama te korištenje znakova i vizualnih pomagala, usluga prevođenja i pomoći te korištenje posebnih pomagala)
- suradnja i usluge potrebne za podršku (suradnja s djetetom i starateljem, odgovornosti za provedbu potpore koja se pruža djetetu, korištenje posebnih stručnjaka, usmjeravanje i savjetovanje od strane socijalnih i zdravstvenih djelatnika, uređenje i odgovornost za mogući prijevoz)
- praćenje i procjena potpore (praćenje koliko su ciljevi postignuti, procjena učinkovitosti mjera potpore i datumi procjene).⁷¹

5.12. Obrazovanje i skrb u ranom djetinjstvu temeljeni na alternativnoj pedagogiji ili određenom svjetonazoru

Ciljevi i načela djelovanja postavljena za obrazovanje i skrb u ranom djetinjstvu u zakonodavstvu, sporazumima i ovom temeljnom kurikulumu su u skladu s svim odgojno-obrazovnim sustavom. Ovi ciljevi i načela djelovanja također se primjenjuju na rani i predškolski odgoj i obrazovanje utemeljen na alternativnoj pedagogiji ili određenom svjetonazoru. Pružatelj ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja može pružiti uslugu koja se

⁷¹ Finnish National Agency for Education. (2018). National core curriculum for early childhood education and care

temelji na alternativnoj pedagogiji ili određenom svjetonazoru. Primjeri ovih usluga uključuju pedagogiju Steiner, Montessori, Freinet i Reggio Emilia ili usluge temeljene na specifičnim svjetonazorima. Kada skrbnik odabere uslugu na temelju alternativne pedagogije ili određenog svjetonazora, mora se uvjeriti da skrbnik ima dovoljno informacija o posebnim ciljevima i vrijednostima aktivnosti.⁷²

5.13. Evaluacija i razvoj djelovanja u ranom odgoju i njezi

Svrha evaluacije rada je potpora provedbi Zakona o predškolskom odgoju i obrazovanju i skrbi i razvoju ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Sukladno Zakonu o predškolskom odgoju i obrazovanju, nositelj ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja vrednuje odgoj i njegu u ranom djetinjstvu te sudjeluje u vanjskim evaluacijama svog rada. Rada se mora sustavno i redovito evaluirati. Sustavna evaluacija zahtijeva od odgojno-obrazovne ustanove da ima funkcionalan sustav evaluacije. Ova evaluacija pomaže u promicanju kvalitete ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, prepoznavanju prednosti aktivnosti te naglašavanju razvojnih potreba i poboljšanju aktivnosti.

Ciljno orijentirana i sustavna samoprocjena osoblja ključna je za održavanje i razvoj kvalitete ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Ciljevi ocjenjivanja mogu uključivati interakciju između osoblja i djece, atmosferu u grupi, pedagoške pristupe rada, sadržaje aktivnosti ili okruženja za učenje. Ocjenjivanje na razini pojedinaca znači ocjenjivanje provedbe individualnih planova djece. Važno je uvijek procijeniti provedbu djetetova individualnog plana prije nego što ga revidirate ili pripremite novi plan. U kontekstu evaluacije, dijete, skrbnik i osoblje sa svoje strane razmatraju kako su zajednički formulirani ciljevi i dogovori o aktivnostima uzeti u obzir i kako su oni ostvareni u aktivnostima. Evaluacija djetetovog individualnog plana također je dio podrške djetetovom učenju i dobrobiti.⁷³

⁷² Finnish National Agency for Education. (2018). National core curriculum for early childhood education and care

⁷³ isto

6. ZAKLJUČAK

Kroz ovaj pregledni rad kurikulumuma Danske, Švedske i Finske može se zaključiti da su skandinavske zemlje primjer dobre odgojno-obrazovne prakse te da je sustav visokokvalitetan. Predškolske ustanove počivaju na demokratskim osnovama, poštivanju ljudskih prava i ravnopravnosti. Nadalje, stavlja se naglasak na solidarnosti, empatiji i timskom radu.

Obrazovanje i skrb u ranom djetinjstvu više su od pripreme za osnovnu školu. Cilj je holistički razvoj dječjih društvenih, emocionalnih, kognitivnih i fizičkih potreba kako bi se stvorio čvrst i širok temelj za cjeloživotno učenje. Obrazovanje i skrb u ranom djetinjstvu imaju mogućnost njegovanja brižnih, sposobnih i odgovornih budućih građana.

Nacionalne politike i povijesni korijeni obrazovanja ranog djetinjstva razlikuju se od društva do društva. U skandinavskim zemljama politike ranog obrazovanja i njege izgrađene su u kontekstu državne socijalne skrbi. Kao takvi, oni su usko povezani s drugim područjima politike socijalne skrbi kao što su socijalna politika, obiteljska politika i obrazovna politika, uz koje je vidljiv i bliski odnos s politikom rada.

'Skandinavski model' obično se opisuje kao integriran. Obrazovanje, podučavanje i briga tvore integriranu jedinicu i izraz rano obrazovanje i skrb o ranom djetinjstvu obično se koriste pri opisivanju „skandinavskog modela“. Također se kaže da se temelji na holističkom pristupu usmjerenom na dijete s naglaskom na sudjelovanje, demokraciju, autonomiju i slobodu, dok se smatra da je njegova evidencija visokokvalitetnih usluga odgoj i obrazovanje djece dijelom je posljedica korištenja dobro obučene radne snage. Skandinavske zemlje, međutim, razvijaju i redefinišu svoju politiku obrazovanja i skrbi u ranom djetinjstvu u globalnom ekonomskom i kulturnom kontekstu, u kojem vlade moraju odabrati svoje prioritete.

S obzirom na to da se za skandinavski model smatra da je najbolji sustav obrazovanja i skrbi u ranom djetinjstvu, sve ostale zemlje Europske unije uključujući Hrvatsku trebale bi razmotriti primjenu ovoga modela.

7. LITERATURA

1. Alexander, J.J. i Sandahl, I.D. (2017). Igra na danski način. Egmont.
2. Allodi, Mara. (2007). Child care and pre-schools in Sweden: an overview of practice, tendencies and research.. *Ricerche di Pedagogia e Didattica*. 2. 10.6092/issn.1970-2221/1517.
3. Barnardos (2012). Towards a Scandinavian childcare system for 0-12 year olds in Ireland? Barnardos and Start Strong November 2012
4. Finnish National Agency for Education. (2018). National core curriculum for early childhood education and care.
5. Early childhood education and care (ECEC) in Denmark. (2021). Education. <https://doi.org/10.1093/obo/9780199756810-0093>.
6. Einarsdottir, J. (2013). Early childhood teacher education in the Nordic countries, *European Early Childhood Education Research Journal*, 21:3, 307-310, DOI: 10.1080/1350293X.2013.814321
7. Esping-Andersen, G., Garfinkel, I., Han, W. J., Magnuson, K., Wagner, S., & Waldfogel, J. (2012). Child Care and School Performance in Denmark and the United States. *Children and youth services review*, 34(3), 576–589. <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2011.10.010>
8. Garvis, S. i Lunneblad, J. (2018). Inequalities in Access to Early Childhood Education and Care in Sweden. https://www.dji.de/fileadmin/user_upload/bibs2018/27136_WEB_DJI_Report_Sweden.pdf
9. Garvis, Susanne & Harju-Luukkainen, Heidi & Williams, Pia & Sheridan, Sonja. (2019). An Introduction to the Nordic Countries Around Family, Children and Early Childhood Education. 10.1007/978-3-030-16866-7_1.
10. Gulløv, Eva. (2012). Kindergartens in Denmark – Reflections on Continuity and Change. 10.1057/9780230314054_6.
11. Hansen, O. H., Jensen, A. S., & Broström, S. (2020). Democratic, caring and disciplinary values in Danish preschools: Bringing values together. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 21(4), 340–355. <https://doi.org/10.1177/1463949120970236>
12. <https://www.dcu.ie/instituteofeducation/news/2020/dec/exploring-nordic-approaches-early-childhood-education-and-care>

13. https://emu.dk/sites/default/files/2021-03/8077%20SPL%20Hovedpublikation_UK_WEB%20FINAL-a.pdf
14. <https://www.infofinland.fi/en/education/the-finnish-education-system#heading-168483d6-b56e-4b9c-ba81-ce6e75bcd0c4>
15. <https://www.norden.org/en/news/early-childhood-education-and-care-foundation-life>
16. <https://www.simplylearningtuition.co.uk/advice-for-parents/everything-you-need-to-know-about-the-swedish-education-system/>
17. <https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65d897/1553968298535/pdf4049.pdf2019>
18. Introduction to children's constitutional rights in the Nordic countries. (2019). Children's Constitutional Rights in the Nordic Countries, 3–18. https://doi.org/10.1163/9789004382817_002
19. Karila, K. (2012). A Nordic Perspective on Early Childhood Education and Care Policy. *European Journal of Education*. 47. 584-595. 10.2307/23357036.
20. Nordén, B., Avery, H. Redesign of an Outdoor Space in a Swedish Preschool: Opportunities and Constraints for Sustainability Education. *IJEC* 52, 319–335 (2020).
21. Samuelsson, I.P., Sheridan, S. Preschool Quality and Young Children's Learning in Sweden. *ICEP* 3, 1–11 (2009). <https://doi.org/10.1007/2288-6729-3-1-1>
22. Sandahl, Iben Dissing. (2019). *Danski odgoj djece*. Egmont.

Preuzete slike

https://emu.dk/sites/default/files/202103/8077%20SPL%20Hovedpublikation_UK_WEB%20FINAL-a.p

Životopis

OSOBNJE INFORMACIJE

Batur Iva

📍 Tomislava Ivčića 5g, 23000 Zadar (Hrvatska)

📞 +38599 500 4211

✉ ibatur1808@gmail.com

RADNO ISKUSTVO

2015–2018 **konobar (sezonski rad)**
beach bar Bamboo, Zadar

01/07/2018–15/09/2018 **konobar**
hotel Falkensteiner, Punta Skala

01/03/2017–01/09/2018 **supervizor promocija**
Dukat d.o.o., Zadar
koordinacija hostesa na eventima

01/08/2019–01/10/2019 **konobar**
restoran 5 bunara, Zadar

1/05/2020–01/07/2020 **rad u knjižari**
knjižara Znanje d.o.o., Zadar

15/07/2020–01/10/2020 **konobar**
beach bar Portus, Sukošan (D-marin)

1/9/2021- **trenutačno** **odgojitelj**
Dječji vrtić Mendula, Pirovac

OBRAZOVANJE I OSPOBLJAVANJE

2012–2016
Gimnazija Jurja Barakovića, Zadar

2016–2019
Sveučilišna prvostupnica ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja - Sveučilište u Zadru
(2018- Erasmus+ program - Universidad de Salamanca, Španjolska)

2019– **TRENTAČNO** **Magistra ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja - Sveučilište u Zadru**

(2020- Erasmus+ program - Česká zemědělská univerzita v Praze, Česká Republika)

OSOBNÉ VJEŠTINE

Materinski jezik hrvatski

Ostali jezici	RAZUMJEVANJE		GOVOR		PISANJE
	Slušanje	Čitanje	Govorna interakcija	Govorna produkcija	
engleski	C2	B2	B2	B2	B2
talijanski	B1	B1	A2	A2	B1
španjolski	A2	A2	A1	A1	A2

Stupnjevi: A1 i A2: Početnik - B1 i B2: Samostalni korisnik - C1 i C2: Iskusni korisnik
Zajednički europski referentni okvir za jezike

Vozačka dozvola B

Volontiranje Udruga mladih Ahimsa (pomoć pri učenju djeci u Domu za odgoj djece i mladeži)